

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

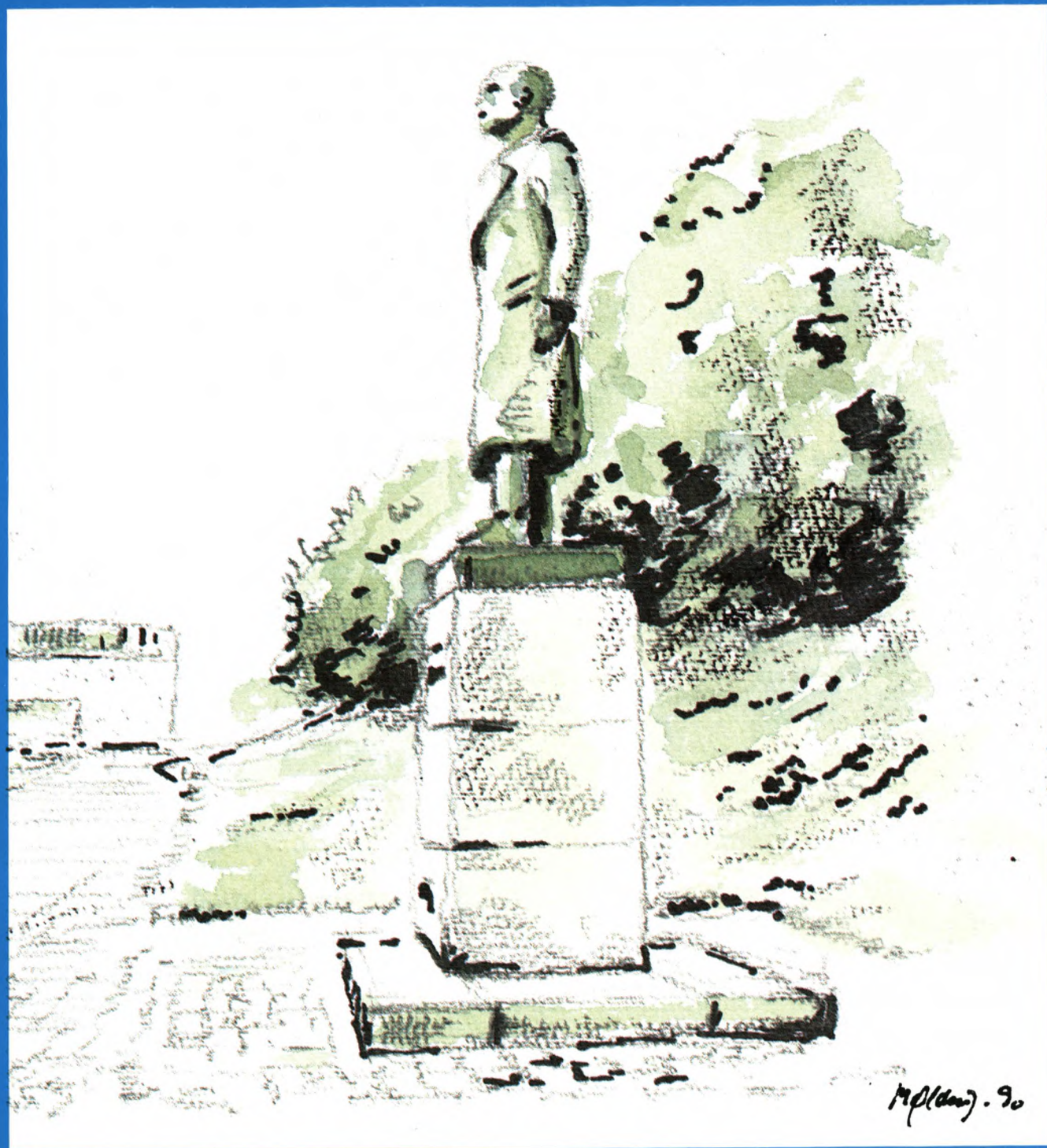
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Statuen af Folke Bernadotte rejstes i Kruså efter en landsindsamling. Man ønskede at sige ham tak, fordi han gik ind i løvens hule og skaffede Himmlers tilladelse til evakueringen af de norske og danske fanger. Han var nok den eneste person, der kunne hjemføre et sådant resultat.

(Tegningerne her og på siderne 28 og 29 skyldes læge Jens Møldrup, Bov)

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssenevej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lunde-borg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: Ejler Mortensen, Nørregade 6, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 04.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryllandgen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lunde-borg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Sektionschef Hans Bøjlund
Skovparken 7, 6000 Kolding
Tlf. 75 52 96 11

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 62 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. 74 40 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 97 12 11 84

Herreekiperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg,
Tlf. 74 47 11 60

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Direktør Bernth Johannesson
Jacobsy Allé 16, 2. th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 31 31 86 86
Sommer 42 30 64 58

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 53 63 59 20

Fhv. bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 42 48 56 74

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2. tv., 2800 Lyngby
Tlf. 42 88 12 42

Fangesammenslutningens Rekreativsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreativsoophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Willy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreativsoopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreativshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreativsoopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreativs- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreativsoformål eller -hjælp i særlig trangstiltælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anderkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Brandt, (Kst)
Glerupvej 19,
2610 Rødovre,
42 91 13 72
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 80.- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 50.- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udle-
veringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
86 81 07 09

Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 10
5210 Odense NV
66 13 80 10

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Kunne Gestapo tales	
til rette	27
Mindeparken i Kruså.....	28
Operation Weserübung II ...	30
En bus og dens	
»bussemænd«.....	32
Runde dage	35
CF-korpsets jubilæum.....	35
Hvor lå de tyske lejre?	39
Foreningerne	40-47
Mindeord	46
Bøger	47

De følgende numre af vort
blad udkommer 15/6 1991 og
15/8 1991. Stof må være redak-
tionen i hænde senest en må-
ned før.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 2

APRIL 1991

46. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Kunne man tale tysk Gestapo til rette?

Af Johannes Fosmark, Silkeborg

Spørgsmålet blev her i huset aktualiseret, da TV 1 bragte serien: Verden i Flamme! Den gik over TV-skærmen 12 fredage i slutningen af 1990. Mange, jeg møder, fortæller mig, at den serie fulgte de hele vejen. Det er ikke så mærkeligt, for stoffet var handlingsmættet og fuldt af spænding.

Jeg vil her holde mig til udsendelsen om Theresienstadt, da den handlede om danskerne i lejren og om tre danskeres besøg. Som redaktør af vort blad har jeg læst meget om lejren og talt med mange danskere, der har været fanger der, så jeg har ret megen baggrund for at bedømme, hvad filmen viste. Jeg synes, at filmen om Theresienstadt skildrede lejren så godt som film nu kan gøre det. At skrive er jo en ting, og at fortælle en historie på film er en anden opgave.

Adolf Eichmann og Werner Best havde i København aftalt, at repræsentanter fra danske myndigheder og Dansk Røde Kors ville få lov til at besøge lejren i nærmeste fremtid. Deres møde fandt sted en måned efter oktoberdagene i 1943. Den 16. maj 1944 gav Heinrich Himmler sin tilladelse til besøget.

Der blev nu af Gestapo iværksat den helt store forskønnelsesaktion i Theresienstadt. Der blev på en masse områder indrettet kostbare

Potemkin-kulisser, og den del af fangerne, der skulle være synlige under det danske besøg, fik nøje instrukser om påklædning, hvor de skulle opholde sig, og hvad de skulle svare, hvis de blev spurgt. I særlig grad blev danskerne instrueret om, at en fravigelse fra den forelagte, tyske tekst, ville betyde transport til en udryddelseslejr.

Tyskerne tog imod den 23. juni 1944 med 12 mand, og i rådhushallen afleverede den jødiske formand for ældsterådet i lejren den indlærte lektie om ghettoens fortræffelighed, og derefter gik gæsterne den planlagte runde gennem lejren; den varede 8 timer.

*

Spørgsmålet melder sig hos os alle: Lod Frants Hvass og Juul Henningsen sig narre? Jeg tør ikke svare på spørgsmålet, men filmindslaget om det danske besøg bringer frem i min erindring en oplevelse fra koncentrationslejren Sachsenhausen ved Berlin, hvor jeg var indespærret i 15 måneder.

Under hverdagens slavearbejde fik vi besøg af en delegation af Gestapofolk. Jeg husker bedst ordføreren, en velnæret Gestapomand i en flot uniform. Jeg husker tydeligt dødningehovedet i den høje kasket og det meget dingel-dangel på uniformen. Jo,

han var en højt dekoreret SS-mand.

Han kaldte mig frem og stillede mig nogle spørgsmål, som jeg husker. Det forbavsende mig, at han sagde »De« til mig.

»Hvad synes De om forplejningen her i lejren?« var hans første spørgsmål.

Mit svar: »Den synes jeg ikke om. Vi får jo hver dag Steckrüben (Kålraabisuppe) suppe, og da vi ikke får noget supplerende, får mange fangekammerater flegmoner.«

Gestapo: »Hvor er De fra?«

Mit svar: »Fra Danmark.«

Gestapo: »Man kan slet ikke sammenligne kosten i Danmark med kosten her i lejren.«

Gestapo: »Hvad synes De om behandlingen her i lejren?«

Mit svar: »Som fange har jeg ikke nogen indflydelse på, hvordan vi fanger behandles, men af og til foregår der hængninger i lejrens galger. Det sker i forbindelse med af-tenapperne, og vi skal alle stå og se på det. Det virker så brutalt.«

Gestapo: »Det sker af disciplinære grunde.«

Mit svar: »Det er jeg klar over, men når jeg står til af-tenappel på lejrpladsen, og der foretages en hængning, føler jeg mig hensat til midaldreliden.«

Gestapo: »Forsvind!«

Så vidt jeg erindrer, foregik der efter den tid ikke hængninger mere i forbindelse med appellerne, men arbejdet i den hemmelige kommando Z ophørte ikke. (Her var ikke én, men flere galger.)

Det var usædvanligt, at SS stillede spørgsmål som de nævnte til en fange, og min

fangekammerat Peter fra Berlin havde flere gange fortalt mig, at hvis man blev spurgt om noget af en SS-mand, måtte man svare, at alt var godt, og at alt fungerede godt. Gjorde man ikke det, forsvandt man den næste dag, og ingen så den pågældende fange mere.

Men jeg sagde sandheden - og der skete mig ikke noget. Så er det, at jeg i denne forbindelse tænker, at hvis nu blot én af fangerne i Theresienstadt havde sagt til de danske gæster: I besøger en gennemgangslejr. Der afgår herfra næsten hver dag tusinder af fanger til udryddelse i en anden lejr. Så havde de danske gæster dog fået et glimt af sandheden - men ingen sagde noget.

*

I november 1962 samlede Kammeraternes Hjælpefond de danske chauffører (med ledsagere), der kørte ca. 6000 danskere og ca. 6000 nordmænd ud fra krigstruslerne. Ved stævnet, der blev holdt i Fredericia over en week-end, holdt Jacob Brandt en gribende tale, og den har jeg ikke siden kunnet glemme.

Han sagde bl.a.: »Min søn var også fange i Theresienstadt. Han sagde dengang til mig: »Jamen far! Hvorfor gør I ikke oprør!«

Det gjorde de ikke, for havde de gjort det, var de alle blot blevet mejtet ned af tyske maskingeværer. Vejen ud af det helvede, de var havnet i, var at vente. Det gjorde de - og så kom befrielsen.

Men en hel verden gik glip af den vejledning til at finde frem til sandheden om Theresienstadt, som danske fanger kunne have givet Frants Hvass og Juul Henningsen.

Mindeparken i Kruså

Læge Harald Roesdahl, Tandslet, som i foråret 1945 med »De hvide Busser« deltog i hjemtransporterne af fangerne fra de tyske straffelejre, beretter her om de forunderlige begivenheder, der er årsag til, at mindeparken ved Kruså er skabt.

I år er det 46 år siden, at II verdenskrig afsluttedes i et ragnarok over Tyskland.

Til minde om begivenheder, som udspillede i krigens allersidste uger, begivenheder hvorigennem mange tusinde menneskeliv reddedes, er der rejst en mindepark langs hovedvej 10 umiddelbart syd for korsvejen på det sidste stykke af vejen mod grænsen ved Kruså, som da netop var et centralt punkt for disse begivenheder.

Den er rejst af de mennesker, som med De hvide Busser bragtes ud af Tysklands inferno til Danmark og for størstedelen videre til det neutrale og fredelige Sverige.

Allerede kort tid efter Danmarks besættelse den 9. april 1940 brød tyskerne deres eget tilsagn om ikke at dømme og deportere danskere, som havde modarbejdet besættelsesmagten, til tyske straffeanstalter, men først i krigens sidste år, da forholdet til besættelsesmagten tilspidse- des, kom de store deportationsbølger.

Efter den danske regerings tilbagetræden den 29. august 1943 fulgte omkring 1. oktober samme år deportationen af de omtrent 500 jøder, som ikke var flygtet til Sverige.

Tysk løfte: Ikke flere deportationer

Ved forhandlinger gennem Udenrigsministeriet søgte man at tilbageholde de af tyskerne dømte danskere indenfor landets grænser ved i juni 1944 at oprette en interneringslejr, en slags dansk koncentrationslejr under tysk ledelse i Frøslev nær grænsen. Her var det aftalen, at danskerne skulle forblive, men også her brød tyskerne aftalerne, idet der fra september 1944 også foregik deportationer herfra til tyske koncentrationslejre.

Den største samlede deportation til disse lejre omfattende ca. 2000 mere eller mindre tilfældigt arresterede politifolk og grænsegendarmer foregik den 19. september.

I de tyske koncentrationslejre, som sorterede under Waffen S-S og hvis øverste chef var »der Reichsführer« Heinrich Himmler, var enhver mellemfolkelig retstilstand suspenderet, og her udøvedes en grusomhed og despekt for menneskeværddighed og menneskelighed, som indtil da havde været uset. Forholdene var så umenneskelige, at kun få havde turdet tro derpå, før englænderne i april 1945 indtog lejren Bergen Belsen og berettede om forholdene der.

Ifølge en rapport fra Udenrigsministeriet blev der i tiden indtil 13. marts 1945 deporteret 6083 danskere til straffelejre i Tyskland, og af disse vendte 610 eller 10% ikke tilbage.

Det tilbagetrukne anlæg i vejens østside med stenen og halvkredsmuren med navnene på de i Tyskland døde grænsegendarmer vidner derom. Af 140 deporterede kom kun 101 tilbage. Mere end en fjerdedel af de deporterede mistede livet på mindre end 6 måneder.

Alle i Danmark havde pårørende eller kendte i tyske straffelejre, og blandt disse var vore nu afdøde sønderjyske kolleger Gregers Jensen, Augustenborg, Harry Hansen, Haderslev, og Ejnar Dahl, Tønder.

Nordmanden Ditleff fremsatte redningsplanen

En plan om at hjembringe disse stærkt svækkede fanger, såvel fra Norge som fra Danmark, udkastedes af den norske minister Ditleff i Stockholm, men først så sent som

Natursten med bronzerelief af Folke Bernadotte.

medio marts 1945 accepterede de allierede magter hans plan.

Til at udføre missionen udpegede minister Ditleff den svenske prins, greve Folke Bernadotte, der som viceformand for Svensk Røde Kors tidligere under krigen havde ledet den første større krigsfangeudveksling.

Under store anstrengelser, men med hjælp fra blandt andre også Himmlers baltiske livlæge Felix Kersten, lykkedes det efterhånden at opnå tilladelse til, at alle skandinaviske fanger samledes i Nordtysklands største koncentrationslejr Neuengamme ved Hamburg for endelig inden krigsafslutningen at blive transporteret gennem Danmark til Sverige.

Som modydelse måtte Bernadotte fra Himmler overbringe et tilbud om Tysklands kapitulation overfor Vestmagterne, men ikke overfor Rusland, et tilbud, som Vestmagterne straks afslog.

Aktionens første del gennemførtes væsentligst af svenske benzindrevne motor-køretøjer, den sidste del overvejende af danske gengas-drevne rutebiler og fiskebiler, alle hvidmalede med Røde Kors-tegn på tag og sider.

Også kvinder blev evakueret

Efter at alle skandinaviske fanger den 22. april var bragt over den danske grænse, fortsattes i tilslutning hertil, men uden direkte forbindelse hermed, redningsaktionen i krigens allersidste dage med evakuering af mange tusinde polske, hollandske, belgiske og franske kvinder fra koncentrationslejrene i øst til Sverige.

For de skandinaviske fanger var det synet af »De hvide Busser« og Folke Bernadottes ranke skikkelse, der i en daglig livstruet tilværelse tændte håbet om at undslippe fra det tyske helvede, og for dem står han som deres redningsmand.

Den ham tildelte rolle gennemførte han til fulde, selv om tiden har vist, at andre nok har haft samme andel i aktionen som han.

Som mægler i Palæstina-konflikten udpeget af F.N. myrdedes han tre år senere i Jerusalem af jødiske terrorister.

De danske KZ-fanger ønskede at sætte Bernadotte et varigt minde, og midlerne hertil fremskaffedes ved en indsamling.

I 1949 nedsattes en meget stor komite til udførelse af

planen, men i denne opstod hurtigt strid, hvorefter en lille gruppe skilte sig ud.

Et bronzerelief af Folke Bernadotte

I løbet af en måned rejste denne gruppe, som ønskede at være anonym, uden udgifter til plads, materiale eller arbejdsydelse, mindestenen på vejens vestside. Denne er en natursten på over 12 tons med et bronzerelief af Folke Bernadotte og hans navn i bronzebogstaver udført af kunstneren S. Forchhammer. Forneden på stenen er meget diskret indhugget: Rejst af koncentrationslejr-fanger. Den rejstes i en grusgrav, som vejræsnet senere har beplantet som et grønt anlæg. Ved siderne og bagved stenen står tre flagmaster, hvoraf den midterste skulle bære et evigt vajende Røde Kors-flag. - Det gjorde den også i mange år.

Ved afsløringen, som foregik i silende regn i mørkningen på 5-års dagen for Bernadottes død, den 17. september 1953, udtalte formanden for den store komite, minister Per Federspiel, de fremadskuende ord: Uden Bernadottes indsats havde forholdet Danmark og Tyskland måske været uopretteligt, og så derfor skylder vi ham tak, for det er hverken sundt eller kristeligt for et folk at nære et varigt had til sin nabo.

Norsk mindesten

På 10-årsdagen for både Norges og Danmarks befrielse den 5. maj 1955 afslørede den norske udenrigsminister Halvard Lange en norsk mindesten sat som tak for den danske hjælp til de norske Tysklands-fanger. Inskriptionen på stenen lyder: På denne vei kom våren 1945 tusener av norske politiske fanger hjem-over fra nazistiske fengsler og konsentrasjonsleire. Denne bauta har Norge reist til minne om de danske hjelpetransporters innsats.

Oprindeligt stod stenen vest for vejen, men efter dennes regulering og udbygning flyttedes den over på den østlige side ved et bevaret stykke af den gamle chausse fra 1850-erne, som stadig bruges i 1945.

Daniel i løvekulen?

I mens diskuteredes udkastet til det, som skulle være hovedmindesmærket for Bernadotte. I en konkurrence havde et udkast, relaterende til en udtalelse af Bernadotte selv, og som forestillede Daniel i løvekulen, fået 1. præmie, men dette vakte så voldsom modstand, at man frafaldt det symbolske projekt, og en statue af Bernadotte blev et gennemførligt kompromis. Denne udførtes i bronze af billedhuggeren Jørgen Gudmunsen-Holmgreen (1895-1966), som aldrig havde

Den norske bauta siger tak for den danske hjælp.

set Bernadotte, men som havde hans karakteristiske lange frakke og støvler af modellere efter.

Kærlighed fremfor våben

Det blev en meget fin og vellignende skulptur afspejlende Folke Bernadottes ranke skikkelse og overlegne holdning overfor de benovede, ellers så grove SS-folk. Det 4 meter høje monument står mod en græsklædt skråning. På soklen står med bronzebogstaver: Folke Bernadotte og herunder: Pro ar-

mis caritas - kærlighed fremfor våben.

Afsløringen foregik den 5. oktober 1960 under meget stor deltagelse med mange officielle repræsentanter for sammenslutninger fra Norge og Sverige. Her udtalte Per Federspiel igen kloge ord: Vi er på vej ind i en ny tid, hvor krig mellem vore folk er utænkelig, men fortiden skal ikke glemmes, så ond og hæslig, den end har været, for den er en del af vores historie.

Nu står mindeparken som et samlet monument over den største humanitære hjælpeaktion i Norden, en aktion hvorved omkring 17.000 idealistiske modige mennesker, som frivilligt havde sat livet ind for deres land, i sidste øjeblik blev reddet ud af Tyskland fra allersidste del af krigens malstrøm, hvori de ellers meget muligt var blevet revet med.

I dag er der kun få mennesker, der på deres ture til de tyske grænsekiosker skænker disse mindesmærker opmærksomhed, for med tiden følger glemselen.

Men engang var der mange, der betragtede dem med stor ærbødighed.

Halvkredsmuren omkring stenen er rejst for de gendarmere, der omkom under deportationen.

Operation Weserübung II

Overskriften er den tyske overkommandos kodenavn for det tyske angreb på Danmark og Norge den 9. april 1940.

Artiklen er skrevet af Henrik Skov Kristensen, der er leder af Frøslevlejrens Museum. Første del af artiklen bragte vi i vort blad for april 1990.

Det tyske militære overfald

Selv om mange har givet udtryk for det modsatte (især med et kraftigt blik i bakspejlet), ja, så kom den måde, hvorpå det tyske fremstød mod nord formede sig, som en stor overraskelse. Både vestmagter, Norge og Danmark blev overrumplet. Det var så sandelig også en forudsætning for, at det tyske forehavende kunne lykkes, for fra et maritimt synspunkt stred den tyske operation mod enhver sund fornuft.

At erobre Danmark udgjorde ikke noget problem, og også i Skagerrak kunne den tyske flåde gøre sig så stærkt gældende, at briterne nok ville være i stand til at forstyrre, men ikke forhindre transporten af tropper og materiel til Sydnorge. Men landgangene så langt nord på som Trondhjem og Narvik lignede det rene galimatias.

De tyske skibe skulle nemlig sejle gennem et farvand, som beherskedes af den magtfulde britiske hjemmeflåde. Netop dette forhold, at operationen stred mod al logik, bevirkede, at alle fejltydede tyskernes hensigter. Og da man blev klar over fadæsen, var det i realiteten for sent.

At noget gærede i Nordtyskland og de nordtyske havne, tydede et og andet på allerede omkring den 2. april. De militære efterretningsvæsenere kunne berette om indskibning af tropper og forsyninger, men hvad hensigten var, kunne de ikke sige med sikkerhed.

Første tyske skibe stak i søen den 2. april

Vi ved nu, at de første transportskibe stak i søen med kurs nordpå allerede den 2. april. Alarmerende

meldinger kom der også fra de nordiske landes gesandtskaber i Berlin. Og mere eller mindre rygteagtige forlyden-der nåede den britiske og franske presse. Een fremragende efterretning fik man i disse dage - i hvert fald set med bagkloge øjne. Den hollandske militærattaché i Berlin, Sas, meddelte den 4. april til bl.a. sin danske kollega i Berlin, Kjølens, at han fra en kilde, som var placeret i den tyske overkommando, havde erfaret, at der forestod et angreb på Danmark og senere Sydnorge. Det viste sig senere, at Sas' kilde var oberst Hans Oster, næstkommanderende i den militære efterretningstjeneste Abwehr. Ved at lade planen »sive« ønskede Oster at fremkalde en militær fiasko for Hitler og derved øge sandsynligheden for, at Hitler kunne sættes fra bestillingen som fører. Oster var i øvrigt een af de tyske officerer, som blev henrettet efter juli-sammensværgelsen mod Hitler i 1944.

Kjølens sørgede naturligvis for, at efterretningen kom til København, hvor den vakte behørig foruroligelse. Et ministermøde blev afholdt, der blev indhentet yderligere oplysninger i Oslo og Stockholm (som var rimeligt beroligende), og de danske værnschefer blev konsulteret. Konklusionen var, ikke mindst tilskyndet af flådens chef, viceadmiral Rechnitzer, at efterretningen var for »tyk«. Et så eklatant forræderi kunne ingen højtstående tysk officer begå. Hensigten fra tysk side måtte være at vildlede for at afprøve de nordiske regeringers reaktioner.

Da Kjølens selv i sin næste indberetning var inde på de samme tanker, valgte man intet at foretage sig, der kunne

provokere tyskerne, herunder f.eks. en form for mobilisering. Hærchefen, general Prior, var indstillet på at indkalde 6 årgange til en kort øvelse, men Rechnitzer frarådede stærkt dette - og blev støttet af forsvarsminister Alving Andersen.

Først overbevist den 8. april

Først den 8. april stod det klart, at en operation af en eller anden art mod Danmark var i gang. Meldinger om tyske troppebevægelser nord for Hamborg var begyndt at indløbe fra den danske efterretningsofficer ritmester Lunding, der arbejdede lige nord for grænsen. Endvidere indløb der nu også rapporter om massive tyske flådebevægelser nordpå gennem Storebælt. I Nordsøen gjorde britiske rekognosceringsfly tilsvarende observationer, så der var altså kraftige indicier på, at også noget var i gang mod Norge.

Men den instans, som i givet fald kunne sætte en kæp i hjulet på det tyske Norgesfelttog, nemlig det britiske admiralitet, tolkede de tyske bevægelser som et forsøg på at bryde ud i Nordatlanten for her at jage britiske skibe. Derfor blev de britiske flådeenheder beordret mod nord for at standse tyskerne mellem Skotland og Island.

Briterne savnede ganske enkelt fantasi til at forestille sig, at tyskerne ville risikere at løbe spidsrod og sætte den tyske overfladeflådes eksistens på spil. På trods af, at den tyske overraskelsestaktik lykkedes, skulle den tyske krigsmarine komme til at miste en trediedel af invasionsflåden under Norgesfelttoget - et tab, som krigsmarinen aldrig helt forvandt under krigen.

Men tilbage til dilemmaet i København. På baggrund af den spændte situation foreslog general Prior, at forsvarsministeren foranledigede hele den danske sikringsstyrke indkaldt, men på et ministermøde enedes man om ikke at foretage sig noget, som kunne give tyskerne et påskud til at angribe. Man enedes dog også om at sætte militæret i alarmberedskab og indkalde 400 mand til artilleriskibet Niels Juel.

Tysk advarsel mod mobilisering

På grund af en misforståelse opfattede Rechnitzer ikke alarmberedskabet som gældende for flåden. Det fik væsentlig betydning for forsvaret af København. Selv om hverken general Prior eller hans generalstabschef Gørtz troede på et tysk angreb den følgende dag, anmodede Prior på ny om indkaldelser og troppeforskydninger ved grænsen. Medvirkende til at dette ikke blev imødekommet af politikerne var, at den tyske gesandt om eftermiddagen den 8. april mødte op hos udenrigsminister Munch med den truende mine på: En dansk mobilisering ville kunne misforstås i Berlin, og det ville kunne få de ulykkeligste følger for det dansk/tyske forhold. Prior syntes heller ikke mere foruroliget, end at han ved 19-tiden om aftenen ophævede alarmberedskabet for hele landet - Sønderjylland undtaget - for ikke at trætte soldaterne mere end højst nødvendigt.

Prior og Gørtz tog sig en lur

Det har siden vakt megen forargelse, at Prior og Gørtz om aftenen den 8. april tog hjem fra Forsvarsministeriet for at få sig en lur i hjemlige omgivelser. Det virker da også umiddelbart grotesk, men de regnede med, at hvis noget var umiddelbart forestående, ville tyskerne først aflevere et ultimatum til den danske regering. Det ville give en tidsfrist på 4-5 timer.

Netop i Priors og Gørtz' argument ser man en anden baggrund for, at det tyske angreb kom så overraskende, som det gjorde: Endnu i 1940 troede man at leve under »civiliserede« forhold. Priors og andres forestillingsverden til- sagde dem, at først ville der komme et ultimatum og dernæst en krigserklæring!

Ingen af delene kom, inden tyske tropper rykkede over grænsen ved Kruså kl. 4.15 den 9. april. Kort forinden var tre grænsegendarmer blevet skudt af civilklædte tyskere i Padborg.

Nogenlunde samtidig blev tyske tropper landsat på en række punkter rundt om i landet. Bortset fra, at Luftwaffe angreb og ødelagde fly på jorden på Værløse flyveplads, kom det kun til *egentlige kamphandlinger* i Sønderjylland. I alt var der i Jylland stationeret 3.300 uddannede danske tropper, hvoraf kun en del befandt sig i Sønderjylland. I tilfælde af et tysk angreb havde de tropper, som var garnisoneret i nærheden af grænsen, forholdsordre til at koncentrere et forsvar omkring Sdr. Hostrup syd for Aabenraa.

På grund af begivenhedernes fart måtte Jyske Division dog opgive denne plan og søgte i stedet at samle tropperne omkring Vejleå-stillingen. Befaling herom udgik klokken 5.30, men den nåede ikke at blive udført, førend regeringen havde beordret, at al militær modstand skulle indstilles. Da meldingen om grænseoverskridelsen kom, søgte de i området stationerede tropper til de stilinger, som i forvejen var udpeget, men efter regeringsordre ikke var *forberedt*.

Regeringens frygt for at provokere

Denne manglende forberedelse skal ses på baggrund af regeringens frygt for at provokere en tysk reaktion. De fåtallige danske soldater blev involveret i kortvarige træninger bl.a. ved Hokkerup, Bjærgskov, Bredevad og i Ha-

derslev.

Den tyske overmagt var ganske overvældende, både med hensyn til antallet af soldater og med hensyn til bevæbning. På tysk side deltog en infanteridivision og en motoriseret infanteribrigade, hvoraf alene divisionen talte ca. 15.000 mand.

Derudover indsatte Luftwaffe enkelte fly til direkte støtte for landtropperne. Billedet var altså en numerisk underlegen dansk styrke, hvis materiel typisk bestod af danske Nimbus-motorcykler, hvorpå der var monteret danske Madsen-kanoner og rekylgeværer.

Overfor den sværere del af det tyske panser var disse våben ikke særligt virkningsfulde. Det kom bl.a. til udtryk under en træfning ved Lundtoftebjerg. Et dansk skud med 20 mm-kanonen mod en tysk tank, prellede af uden virkning, hvorpå skytten på bredt jysk kundgjorde, at »det ikke er det rene pap, de kører med«. Det lykkedes dog i flere tilfælde at ødelægge og beskadige de lettere tyske kampvogne.

Tyskerne hastede nordpå

Den tyske motoriserede brigade hastede nordpå for at sikre Aalborg og Frederikshavn til støtte for operationerne i Norge. Sikringen af Aalborg Lufthavn allerede på førstedagen af Norgesfelttoget blev tillagt så stor betydning, at tyskerne udførte krigshistoriens første landsætning af faldskærmstrop- per i de tidlige morgentimer.

Disses eksistens skulle egentlig have været en militær hemmelighed, indtil of- fensiven i vest blev sat ind.

Brugen af faldskærmstrop- per mod Aalborg er blot ét eksempel på, at forestillingerne om en særdeles effektiv tysk efterretningstjeneste i Danmark forud for besættelsen er en myte (som i øvrigt stadig lever i bedste velgående). Tyskerne regnede med, at der var stationeret danske tropper i området, hvilket *ikke* var tilfældet.

Til besættelsen af øerne havde tyskerne afsat en division, som gik i land på Fyn, Falster og Sjælland. I Gedser kom de tyske tropper fredeligt ind med færgen, så det blev en yndet formodning, at de vistnok endda havde betalt billet. Til sikring af Storstrømsbroen anvendte tyskerne også faldskærmstrop- per - af frygt for Masnedø-fortet, som dog viste sig ikke at være kampdygtigt.

Militært var det kun Jylland, der betød noget for tyskerne. I kraft af sin stilling som landets politiske centrum var København dog et vigtigt *politisk* mål for tyskerne. 800 tyske soldater gik uhindret i land på Langelinie og besatte først Kastellet, som husede den danske generalkommando. Siden rykkede tyskerne frem mod Amalienborg, hvor de kom i skudveksling med garden.

Et af de mest omdiskuterede spørgsmål i forbindelse med den 9. april har været, hvordan det kunne lade sig gøre for det tyske troppe- transportskib at passere Midde- lgrundsfortets kanoner, uden at der blev løst et skud. Ord som »aftalt spil« og »forræderi« har ofte været nævnt i den forbindelse.

Forklaringen er, at en funktionsfejl ved kanonen forhindrede, at der blev afgivet varselsskud. Eftersom transportskibet ikke var et decideret krigsskib, er det dog stærkt tvivlsomt, om der var blevet skudt for at sænke det, selv om kanonen havde været fuldt funktionsdygtig! Igen må man huske på, at den tyske aggression ikke var blevet varslet med et tilbørligt ultimatum og en efterfølgende krigserklæring.

I Danmark blev kongen - I Norge flygtede han

Når dette spørgsmål i høj grad har optaget sindene, skyldes det ikke mindst, at netop den vellykkede landgang i København i høj grad blev bestemmende for Danmarks status under besættelsen.

Landgangen forhindrede nemlig den danske konge og regering i at forlade landet, hvis de da overhovedet skulle have haft den hensigt. I Norge mislykkedes en tilsvarende aktion mod regeringsbyen Oslo, hvorefter den norske konge og regering flygtede, først til Midt Norge, siden til Storbritannien.

Mens der blev kæmpet i Sønderjylland og udvekslet skud mellem tyske tropper og garden ved Amalienborg, diskuterede de ledende ministre, kongen, kronprinsen og værnscheferne bag Amalienborgs mure de krav, som den tyske gesandt havde afleveret til den danske udenrigsminister om morgenen, netop da det tyske angreb satte ind.

Kravene gik blandt andet ud på, at Danmark omgående skulle indstille al modstand mod den tyske »beskyttelse«. Til gengæld ville Tyskland »hverken nu eller for fremtiden, antaste kongeriget Danmarks territoriale integritet eller politiske uafhængighed«. En såre besynderlig ud- lægning i betragtning af de begivenheder, som udspillede sig.

På Amalienborg var man enige om, at et effektivt forsvar var der intet håb om. Ej heller var der håb om militær hjælp udefra. Det blev disku- teret, om man af hensyn til Danmarks omdømme i udlandet skulle optage en kamp, som dog under alle omstændigheder kun kunne blive kortvarig. Prior var indstillet på at kæmpe videre, men efter en halv times diskussion besluttede man sig for at be- ordre kampene indstillet.

Befordrende for denne konklusion var, at tyske bombe- fly konstant fløj hen over København med ordre til at bombe byen, hvis den danske regering ikke gik ind på de tyske krav. Klokken 6 faldt af- gørelsen, og i løbet af de føl- gende to timer gik meddelelsen herom ud til de militære afdelinger. Det var således vanskeligt at få meddelelsen frem til de danske styrker i Sønderjylland, fordi tyskerne

havde afbrudt telefonforbindelsen ved Lillebæltsbroen.

Danmark indtog en særstilling

I alt kostede kampene på dansk side 16 faldne og 23 sårede. Det skulle vise sig, at disse tab ikke var nok til at redde Danmarks omdømme. Formelt blev Danmark aldrig parthaver i krigen. Indtil kapituleringen i maj 1945 fastholdt Tyskland, at det ikke var i krig med Danmark, og dette synspunkt deltes langt hen ad vejen af de allierede. Begivenhederne og beslutningerne den 9. april betød, at Danmark kom til at indtage en særposition i det tyskbesatte Europa.

I modsætning til Danmark valgte Norge krigen, og det havde både militære og politiske årsager. Militært set var Norge lige så slet forberedt som Danmark, men hvad angår geografi og topografi adskilte Norge sig væsentligt fra broderlandet i syd.

Det tyske overraskelsesangreb på Oslo var næsten dømt til at mislykkes. Det bevirkede, at den norske regering var i en anderledes fri situation end den danske, da man skulle tage stilling til de tyske krav. (Også i Oslo havde den tyske gesandt været tidligt oppe om morgenen den 9. april).

Den norske regering var ikke i tvivl om sin holdning. I modsætning til Danmark lå

Norge klart inden for britisk interessesfære og kunne i modsætning til Danmark regne med allieret assistance. Dertil kom, at med allieret militær assistance, regnede man med, at landet faktisk kunne forsvares.

Det norske svar var altså at afvise de tyske krav og bede om allieret hjælp. Da den ikke kom prompte, og da nordmændene op ad dagen den 9. april erfarede, at det var lykkedes tyskerne at gå i land i Kristianssand, Stavanger, Bergen, Trondhjem og Narvik, ja, så besluttede Stortinget alligevel at optage forhandlinger med tyskerne. Der hersker nogen uklarhed om, hvilket mandat Stortinget gav den norske regering til denne

forhandling, men det viste sig at være lige gyldigt. Hitler var ikke en mand, der var til sinds at give et tilbud to gange. Han gav sin støtte til en Quisling-regering.

Norge fik hjælp fra vestmagterne, men i juni blev de sidste allierede tropper evakueret fra Norge. Den 7. juni kapitulerede den norske hær, og kongen og regeringen flygtede til Storbritannien, for der at fortsætte krigen i eksil.

I mellemtiden var verdens øjne flyttet fra Skandinavien til Vesteuropa. Den 10. maj havde Hitler endelig fået iværksat en vestoffensiv, som han så brændende havde ønsket sig siden efteråret 1939.

En bus og dens »bussemænd«...

Jyllandskorpset udfoldede allerede i december 1944 sin virksomhed med evakueringen af fanger fra tyske koncentrationslejre, men længe før blev de senere så effektive fiskebiler i Jylland registreret. De blev sat ind i den storstilede fangetransport, som foregik helt til maj 1945.

I alt var der omkring 200 busser, som dannede Jyllandskorpset, og da den danske hjælpeaktion sluttede, havde 450 personer været virksomme under hele færd.

Korpsmester Viggo Eriksen, Herning, har været ansat indenfor civilforsvarskorpset gennem 45 år. Han gør et vedvarende arbejde for at vedligeholde forbindelsen mellem chauffører, læger, sygeplejersker og andre, der hjalp dengang.

Jeg er af fin, gammel familie og er født i Rüsselheim i Tyskland i 1942.

Krigen havde sat sit præg på visse dele såsom skærme, chassis o.lign., der faktisk var opstået af skrot. Der var mangel på næsten alt, da jeg fødtes, men mit hjerte var i orden.

Oprindelig vidste mine forældre ikke, hvad jeg skulle bruges til, så de gav mig ingen tøj på.

Jeg var derfor næsten nøgen, da jeg i 1942 blev sendt til Danmark, hvor man tog godt imod mig. Nu var jeg spændt på, hvad jeg skulle bruges til: Skulle jeg pukke mig gennem tilværelsen som ganske almindelig lastbil, der to gange om ugen skulle transportere ildelugtende svin på slagteriet, eller skulle jeg måske være brandbil, og så med flag og guirlander ved festlige lejligh-

eder under fornøden anvendelse af fine udrykningshorn fare ud i landskabet og slukke ildebrande?

Ja, det var spændende!

Men ingen af delene kom til at passe.

I stedet for blev jeg sendt til Herning, hvor man på en meget fin karosserifabrik lavede mig om til en rutebil.

Det var ikke almindeligt »klamphuggerarbejde«, man ofrede på mig, men fineste håndarbejde i udsøgte træsorter.

Selve karosseriet blev bygget op i træ, en ting jeg senere bitterligt fortrød. Til sidst satte de røde plyssetole ind i mig, og så var jeg klar til min nye tilværelse: At køre som rutebil mellem Jels og Kolding.

Jeg var stolt som en pave, og mine passagerer beundrede mig meget.

Jeg blev passet i alle ender og kanter med vask, pudsning og støvsugning, eftersyn, smøring og olieskift.

Det var nu også en ferm chauffør jeg fik: Han blev opkaldt efter sin bedstefar, der hed både Mads og Wilhelm. Derfor blev det til Mawill Brændekilde. Jeg tror nok, de havde busser på hjernen i den familie: Det var ikke nok, at min chauffør skulle have kørekort, nej, tror I ikke også, at de forlangte, at han skulle være mekaniker for at måtte køre med mig.

Det var næsten for galt, men husk nu også, at jeg var af fin familie og nok vidste, hvordan jeg skulle opføre mig.

Men ellers passede jeg min dont: Jeg kørte folk til byen hver dag både formiddag og eftermiddag, så det var der nu ikke mange ben i. På den må-

Korpsmester Viggo Eriksen

de kom jeg egentlig til at kende ret så mange mennesker. Der var landboerne, der skulle ind på marked om onsdagen, og der var »damerne«, der skulle ind at handle i de fine forretninger i storbyen.

Ja, jeg tog også gerne post med derindefra, og en gang imellem kunne chaufføren endogså nå at ordne et par ærinder for bagerfruen derhjemme.

Jo, der skete såmænd noget hele tiden, og det var ikke småting, jeg hørte af sladder i årets løb, men jeg siger intet.

Der var ufred i landet, og det medførte, at det blev meget småt med min yndlingsdrik: Superbenzin. Selv om jeg sparede gevaldig på den, var der ingen vej udenom: Jeg måtte have gebisset ændret,

så jeg også kunne tygge anden mad.

De kørte mig ind på et stort værksted og begyndte at pille ved mit hjerte. Desuden satte de en stor kakkelovn bag på mig, og i den blev fyldt træ, som de satte ild til. Når det begyndte at brænde, forlangte de, at jeg skulle æde denne giftige røg, der så opstod.

Nej, hvor smagte det hæs- ligt, men jeg vænnede mig snart til den nye kost, for man må jo ikke være kræsen. Det blev nu aldrig min livret, og jeg blev også ligesom lidt mat i koderne.

Som et plaster på al denne elendighed var det nu rart med lidt forandring fra den daglige trummerum: Engang imellem kørte vi - min styrmand og jeg - et helt andet sted hen. Sikke nogle hoveder de almindelige passagerer satte op, når de opdagede, at det ikke var mig, der skulle køre dem til byen. Det havde de nu godt af, for jeg tror næsten, de var blevet lidt forvante.

Nej, de fyldte mig med en masse glade mennesker af begge køn og i fineste puds. Vi skulle til familiefest i en helt anden by, og det skægge af det var, at vi slet ikke kom hjem den samme dag. De troede nok, at jeg var mørkeræd, og så benyttede de lejligheden til at feste hele natten. Først næste formiddag gik turen tilbage. Jeg har blot aldrig kunnet forstå, hvorfor de samme mennesker næsten al-

tid var mutte på turen hjem, og mange så egentlig også ret medtagne ud.

Men en gang jeg var på Fyn med et hold gæster, der skulle til bryllup, skete der noget. Der blev ringet hjemmefra, at jeg snarest muligt skulle komme hjem, for nu skulle jeg i gang med noget helt andet.

Nå, gift blev de da, de unge mennesker, men jeg var så spændt på, hvad det nye var, at de næsten ikke nåede at få spist maden, før jeg satte snuden hjemad.

Her var travlhed på mange fronter, for de havde fundet ud af, at jeg igen skulle have noget ordentligt at spise oven på al den kvalmegas: Jeg skulle atter køre på benzin! Altså af med kakkelovnen og al det andet grej, og ved I hvad? så skulle jeg males hvid.

Det gav et helt sæt i mig, da jeg hørte det, men der blev næsten ikke tid til at spekulere over det, for før jeg havde tænkt mig om, var jeg blevet forvandlet til en skinnende, hvid bus. Oven i købet malede de nogle meget fine røde kors på begge sider, og for at det ikke skal være løgn, malede de også et Dannebrog på taget. I kan tro, jeg var flot!

Samme behandling var der iøvrigt en lang række af mine kolleger, der samtidig havde fået.

I stor hast blev vi sendt sydpå, og ved grænsen - i Padborg - mødtes vi med mange andre busser fra hele landet - og alle var malet hvide. Det så

skægt ud!

Mange havde ikke nået at få deres kakkelovn pillet af, så der var en »hørm« af jeg ved ikke hvad...

Foruden busserne var der også en række lastbiler, der var læsset med de mærkeligste ting. Nogle havde dynger af generatortræ, andre havde tromler med benzin - bl.a. til mig - ja, en enkelt var endog læsset udelukkende med øl.

Endelig var der en del store kølevogne, der var læsset med Røde Kors-pakker, medicin og proviant.

I løbet af dagen blev alle køretøjer eftersat og fik påfyldt olie og brændstof samt et hav af reservedele og ikke mindst ekstra dæk og slanger. Inden aften tror jeg, at vi var over 100 køretøjer.

Der var 2 chauffører på alle køretøjer, og alle overnattede på karantænestationen.

Der var travlhed, uro og spænding over det hele, og det blev vist småt med søvn den nat. Alt var så uvist.

Næste morgen blev alle chauffører sammenkaldt og fik at vide, hvad opgaven gik ud på: Afhentning af danske og norske fanger i tyske KZ-lejre, specielt fra Neuengamme.

Så turen gik yderligere sydpå - over grænsen ved Kruså. Med et beskedent tempo på grund af de mange gasbusser og med mange stop grundet sprængte dæk og idelige »fyringer« af generatorerne nåede vi gennem Flensborg,

Neumünster og Hamborg til slottet Friedrichsruh ca. 4 mil sydøst for Hamborg. Slottet var domicil for Tysk Røde Kors, og køretøjerne blev opmarcheret på skovvejene ikke langt fra slottet.

I forvejen var Svensk Røde Kors-detachementet under ledelse af Folke Bernadotte ankommet og havde indrettet sig med kontorer, depot, feltkøkken, værksteder samt en hel teltlejr.

Fra det svenske depot fik chaufførerne udleveret soveposer m.v., idet mange ikke var særligt udrustede eller indstillet på »felttjeneste«. Men så holdt gæstfriheden også op, og alle mand måtte overnatte i deres respektive køretøjer.

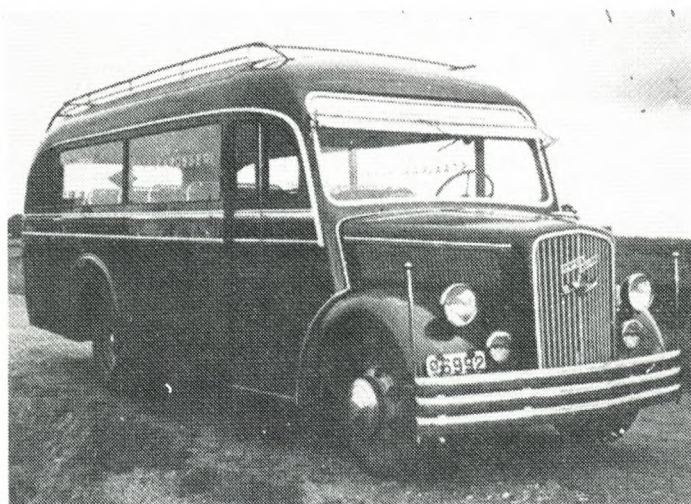
Næste morgen blev vi dirigeret til KZ-lejren Neuengamme syd for Hamborg. Først måtte vi passere en lang række vagtposter, inden vi kom ind i lejren. Derefter måtte vi vente i timevis, mens der blev parlateret med lejrkommandanten.

Endelig - ud på eftermiddagen - fik vi lov at køre ind på stillepladsen, hvor køretøjerne blev fyldt op med fanger, der i timevis havde stået opmarcheret i lange rækker.

Det var overvejende danske politifolk, men også en del nordmænd var mellem.

Jeg fik ialt 24 mand med.

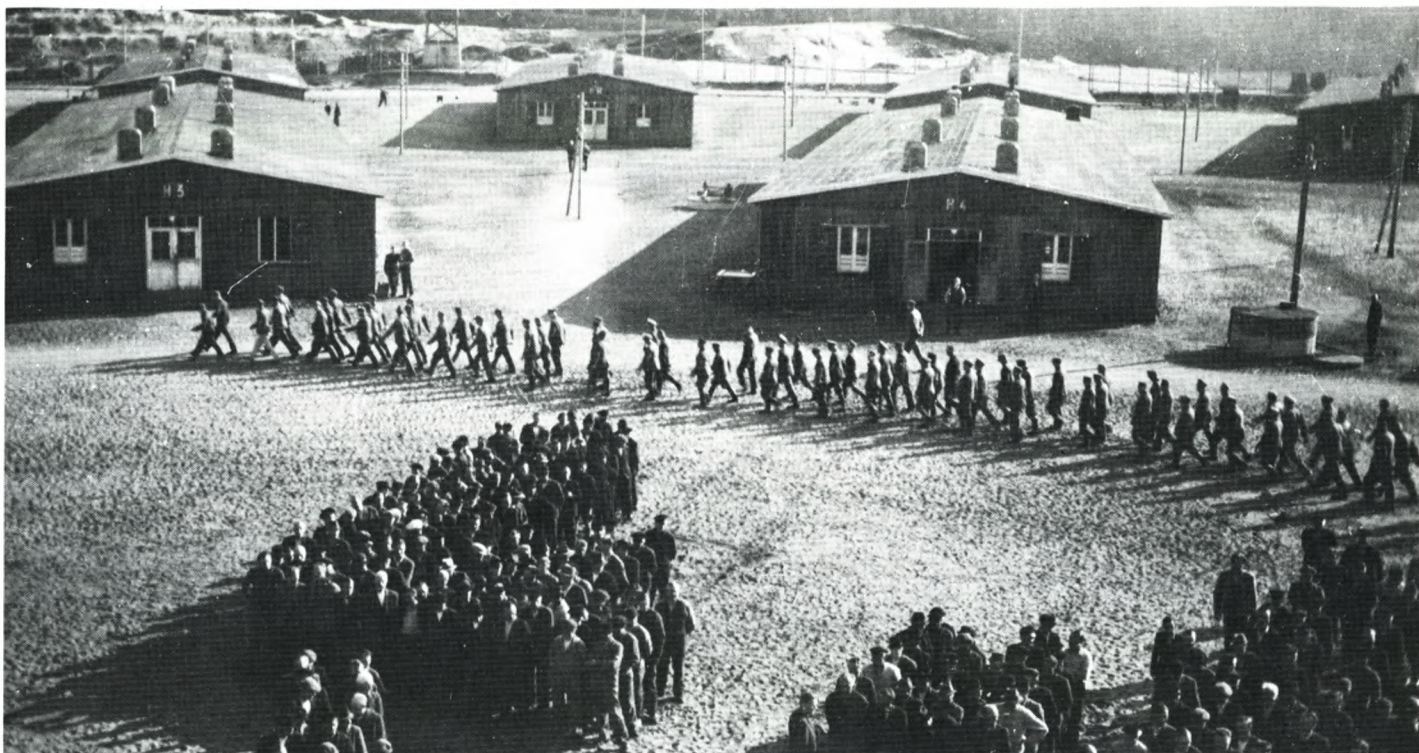
Når alle busser var fyldt op, stod endnu tilbage et helt geledd af fanger. Det gjorde ikke godt at se skuffelsen i deres

Jeg er af fin, gammel familie, noget af det fineste i 1942, da jeg kom til Danmark og kørte som bus fra Jels i Sønderjylland.

Her er jeg som hvidmalet den 19. april 1945. Jeg kørtes af Brændekilde i Jels.

Billedet er taget få dage efter befrielsen. Nu er det »de andre«, der er i Frøslev. Kolonnen, der marcherer fra højre mod venstre, er lejrens tidligere fangevogtere, der nu er fanger. Grupperne forrest er danskere, der er arresteret ude i landet, mistænkt for landsforræderisk omgang med besættelsesmagten 1940-45. (Foto: Jørgen Pedersen)

Frøslevlejren i maj 1945

fortvivlede ansigter, men jeg sagde blot til dem: »Fat mod, vi kommer igen.«

Så begyndte turen hjem til Danmark!

Mine passagerer var mere eller mindre medtagne af opholdet, men alle kunne sidde op. De meget syge var i forvejen blevet transporteret hjem i ambulancer fra CBU-korpset. Mange led af diarré, og da de omgående gik i gang med at fortære indholdet af de udleverede Røde Kors-pakker, gik det helt galt. Vi måtte ustandselig holde og forrette det, der var nødvendigt. Vi havde også godt dansk øl med, og var meget spændte på, hvordan virkningen heraf forløb, men det gik faktisk over al forventning.

Vi nåede at passere Hamborg, inden det blev mørkt, og turen mod grænsen forløb glat bortset fra nødvendige stop dels for tankning, dels for det modsatte.

Det var lyst, inden vi nåede grænsen, hvor vi blev modtaget af store menneskemængder. Vi måtte tage afsked med vore passagerer på karantænestationen i Padborg, hvorfra de blev videretransporteret til Sverige med tog.

Jeg kørte flere ture efter samme recept, alle uden større problemer. Jeg »okkede« mig ad de ofte ødelagte veje, og det blev efterhånden en rutinesag for mig, men for mine »passagerer« var det skæbner.

På et vist tidspunkt kom svenskerne til at mangle chauffører til de lange stræk ud til de fjerne KZ-lejre, hvorfor jeg måtte afgive mine reservechauffører til dem forinden, de satte kursen mod bl.a. Theresienstadt.

Jeg måtte derfor næste gang, jeg kom til Padborg, skaffe en afløser, og det blev Kaj Skou, Kolding, der i øvrigt kendte mig særdeles godt, idet han som mekaniker ofte havde været med til at passe og pleje mig og sidst netop havde været med til at demontere mit gasanlæg før disse ture.

Med delvis ny besætning satte jeg straks kursen sydpå igen mod Friedrichruh. Det var den 21. april 1945.

Jeg mærkede tydeligt, at alt var ved at ændre sig. De allieredes overflyvninger blev mere og mere intensiverede, og jeg fornemmede, at alt var i opløsning.

Sidst på eftermiddagen fik jeg på ny læs på i Neuengamme og satte igen kursen nordpå, men måtte lægge vejen over Lübeck og Kiel, idet Neumünster var ufremkommelig efter bombardementet.

Da vi nåede til Hamborg, var det ved at blive mørkt, og de allierede flyvere havde kastet deres »juletræer« (lysbomber) over byen: Et festskue, men ikke særlig hyggeligt. Jeg krøb i flyverskjul under nogle store træer i vejsiden og nød »fyrværkeriet«. Samtidig begyndte bomberne at falde i nærheden med det resultat, at store grene fra træet faldt ned på mit tag.

Alt får en ende, og efterhånden som angrebet ophørte, fortsatte vi videre frem mod den danske grænse. Vi var nok 10-12 busser, der fulgtes ad. Konvojleder var Konradi.

Vi passerede Lübeck ved 2-tiden om natten og var ved indkørselen til Bad Segeberg, da »Tieffliegere« angreb 3 busser, heriblandt mig.

Angrebet fandt sted fra siden, og nogle af projektilerne ramte nogle benzindunke, jeg havde på taget, mens andre borede sig tværs gennem bus-

sen. Resultatet var en eksplosion med efterfølgende brand, der på grund af den udflydende benzin fik et uhyggeligt omfang.

Der var i alt 28 personer i bussen. Af dem blev 1 nordmand og 1 dansker dræbt, og 9-10 andre såret.

Den dræbte nordmand havde netop skiftet plads med min reservechauffør og havde anbragt sig på trinnet ved døren, da han blev ramt af et projektil. Samtidig rammes både min chauffør (i lysken) og min reservechauffør (i begge ben). Den dræbte nordmand blokerede udgangen og brændte op i det flammehav, der opstod. De øvrige passagerer måtte flygte gennem vinduerne, hvorved mange pådrog sig alvorlige snitsår. De nåede netop at søge dækning i vejgrøften og nogle tilstødende haver, da »Tieffliegerne« kom igen og på ny angreb. Om de ramte mig denne gang, husker jeg ikke, for jeg var allerede et rygende bål, der fik god næring i mine fine plysstole og mit gode trækarrosseri.

Mens jeg sådan efterhånden gik helt op i flammer, slæbte mine passagerer sig

ind til byen, og den lokale politistation sørgede for, at de sårede kom under behandling på det stedlige sygehus.

Samtidig var der gået bud til Danmark efter hjælp, og nogle CBU-ambulancer afhentede de indlagte patienter og bragte dem til videre behandling på sygehuse i henholdsvis Sønderborg og Kolding.

Da morgenen gryede, var jeg næsten helt faldet sammen og var nu igen – kun en dynges skrot!

Ligesom jeg delvis opstod af skrot, således endte jeg mit korte liv som skrot.

Det eneste, der ikke gik helt til, var det bedste i mig: Mit hjerte (motoren)...

Det havde – trods alt – givet mig mulighed for under de givne vilkår at række menneskeheden en hjælpende hånd, først i dagligdagen – som en ganske almindelig rutebil – og senere som redningskøretøj for utallige triste skæbner, og ligesom jeg i dåben fik navnet »Blitz«, således endte mit alt for korte liv i et lyn: omspændt af flammer, midt på slagmarken.

Jeg var kun én af de næsten 200 busser, ambulancer og andre køretøjer, der tilsammen blev begrebet »Jyllandskorpset«. I fællesskab sam-

men med Bernadotte-detalementet nåede vi inden kapitulationen den 4. maj 1945 at afhente over 20.000 kvinder, mænd og børn i de tyske KZ-lejre, og føre dem til dansk område.

I sin bog »Leiren« skriver Arne Moi, som sammen med andre norske fanger den 9. april 1945 blev hentet ud fra tilintetgøresleiren Bergen-Belsen:

Dette var Bernadotte-ekspedisjonens virkelige utpost mot umenneskelighetens ødemark. De hvite bussene stod for hovedtransporten fra de store leirene til Neuengamme og videre derfra til Sverige. Men danskene hadde bygd om sine fiskebiler, rigget inn fire køyer i hver, og rasket sammen sjåfører og lotter og avsidesliggende småleirer, på jakt etter tyve mann her og to mann der. Forhandlet, tigget, truet, forbante og vel-signet, men de fikk alltid det de var ute etter. Fangene med seg til Neuengamme.

Etterpå skilte disse danskene lag som om intet var hendt. Historien om de hvite bussene er velkjent, men historien om de grå fiskebilene kjenner få til. De gjorde bare en jobb i et knibetak, danskene. Jyllandskorpset burde ha eksistert den dag idag, som en av Danmarks mest aktede foreninger.

Christian Hvarre, Strandvejen 119,2. lejl. 214, 2900 Hellerup, 90 år den 6. maj.

Poul Salomon, Dronningemarken 12, 2820 Gentofte, 65 år den 7. maj.

Erna Høfler, H. Smidtsvej 21, 9000 Aalborg, 65 år den 8. maj.

Maja Momme, Ydunsvej 20, Thorsvang, 8700 Horsens, 70 år den 8. maj.

A. Meier Carlsen, Skt. Jacobs-gade 5,3., 2100 København Ø, 70 år den 8. maj.

Kirsten Jensen, P. Freuchensvej 21, 9210 Aalborg SØ, 70 år den 9. maj.

Erik Eilers, Hvidkildevej 40,1., 2400 København NV, 70 år den 10. maj.

Edmund Nielsen, Ved Bellahøj 23 A, 8. etage, 2700 Brønshøj, 75 år den 12. maj.

Anker Gaihede, Markvej 40, 9990 Skagen, 70 år den 12. maj.

P. Mandrup Meyer, Greisvej 60,2., 2300 København S, 75 år den 12. maj.

Johs. Wansted, Planetvej 14, 9200 Aalborg SV, 65 år den 13. maj.

Eskild Jensen, Kæruldsvej 5, 9800 Hjørring, 75 år den 14. maj. Åbent hus, gamle venner er velkomne fra kl. 11.

H. P. Madsen, Bernadottegården 83, 9560 Hadsund, 70 år den 14. maj.

Henning Louis Jensen, Vagtelvænget 6, Rågeleje, 3210 Vejby, 70 år den 16. maj.

Orla Bjerg Iversen, Odensevej 112, 5260 Odense S, 70 år den 17. maj.

Kaj Carlsen, Høgevej 9, 7000 Fredericia, 75 år den 20. maj.

Ella Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ, 75 år den 21. maj.

Reinholdt Christoffersen, Vindrosen 7, 3140 Ålsgårde, 75 år den 21. maj.

Ellis Pihl, Tværvangen 15,2., 2700 Brønshøj, 70 år den 24. maj (ikke hjemme på dagen).

Valdemar Roesgård, Fjords-træde 21, 7760 Hurup Thy, 70 år den 24. maj.

Eli Olsen, Tårnby Park Alle 41, st., 2770 Kastrup, 80 år den 24. maj.

Egon Pedersen, Hadsundvej 5 B, 8900 Randers, 70 år den 24. maj.

Leo Leander, Heimdalsgade 41,2., 2200 København N, 70 år den 29. maj.

Kjeld Kjeldsen, Stjernevej 36B, 8900 Randers, 75 år den 29. maj.

Laura Jørgensen, Rolf Kragkesvej 46, 5700 Svendborg, 90 år den 30. maj.

Bodil Nielsen, Vestre Fjordvej 54, 9000 Aalborg, 70 år den 31. maj.

Viggo Bundgård, Høegh Guldbergsgade 47, 8000 Århus C, 65 år den 31. maj.

Uffe Klausen, Løkkeby Strandvej 10, 5900 Rudkøbing, 75 år den 2. juni.

Vagner Hansen, Johannevej 11, 7000 Fredericia, 65 år den 3. juni.

Peter Mørup, Ørnevej 18, 9900 Frederikshavn, 75 år den 3. juni.

Harry Henriksen, Gl. Brovej 7, 3060 Espergærde, 70 år den 4. juni. Åbent hus fra 12-16. Kingsovej 54 A, Helsingør.

Niels Ejnar Hansen, Granli- en 39, 9000 Aalborg, 75 år den 5. juni.

Niels Junget, Ørnebakken 17, 2840 Holte, 70 år den 6. juni.

H. Bathum, Hammelstrupvej 32,1., København SV, 80 år den 6. juni.

Elisabeth Iversen, Rosen- vænget 43, 9300 Sæby, 70 år den 7. juni.

Preben Nybye Jørgensen, Fel- dingborg 6, 7800 Skive, 70 år den 7. juni.

Harry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals, 70 år den 9. juni.

Torben Hansen, Kløvermar- ken 23, 3060 Espergærde, 70 år den 9. juni. (Sachsenhau- sen 75.156. Ank. til lejren 21.1.44).

Børge Laursen, Nytoften 5, 3550 Slangerup, 75 år den 11. juni.

Else Gjessing, Vegavej 32, 9200 Aalborg SV, 75 år den 11. juni.

Runde dage

Ved
Minna Dahl,

Præstegårdsvænget 16,
5210 Odense NV.

Ruth Rasmussen, Ringpark- en 13, 9300 Sæby, 75 år den 1. maj.

Erik Petersen, Vidtskuevej 36, 8260 Viby J., 70 år den 1. maj.

Peter Hell, Havemosen 4, Lambjerg, 6400 Sønderborg, 80 år den 3. maj.

Kaj Machon Olesen, Mølle- vej 101, 8900 Randers, 75 år den 3. maj.

Rigmor Boels Pedersen, H.C. Andersensvej 18, 9000 Aal- borg, 75 år den 4. maj.

Mary Jørgensen, Skagavej 131, 9900 Skagen, 70 år den 5. maj.

Pola Simonsen, Sundstedvej 31, Vrensted, 9480 Løkken, 70 år den 11. juni.

Arne Tage Bengtson, Ndr. Ringvej 25, 2600 Glostrup, 70 år den 11. juni.

Karna Jensen Camre, Vænget 1, Vorup, Randers, 85 år den 11. juni.

Søren Peter Juhl, Jagtvej 7, 7000 Fredericia, 70 år den 13. juni.

Harald Petersen, Munkevang 37B, 9300 Sæby, 80 år den 13. juni.

Elisabeth Mortensen, Nørregade 6, 6440 Augustenborg, 75 år den 13. juni.

Ivan Bjørn Nielsen, Novembervej 14 A, 8210 Århus V, 65 år den 13. juni.

Folmer Visholm, Kobbelvænget 64, 2700 Brønshøj, 70 år den 18. juni.

Grethe Aistrup, Annasvej 108, 9000 Aalborg, 60 år den 18. juni.

Egon Berg, Helligkorsgade 22,1., 6000 Kolding, 85 år den 19. juni.

Betty Christensen, Østerbrogade 48, 9400 Nr.Sundby, 70 år den 20. juni.

Rasmus Kristensen, Skovparken 47,1., 6000 Kolding, 80 år den 21. juni.

E. Breidahl, Runddyssen 31, 4700 Næstved, 75 år den 22. juni.

Axel Sørensen, Anneksvej 2, 3310 Ølsted, 70 år den 23. juni.

Mogens Christensen, Vestervang 40, 8000 Århus C, 65 år den 23. juni.

Edel Jensen, Havrevangen 15A, 9000 Aalborg, 65 år den 25. juni.

Edith Jensen, Grønnegade 41, 9000 Aalborg, 65 år den 25. juni.

Ejnar Flux, Albjergparken 2, 12. etage, 2600 Brøndby St., 75 år den 25. juni.

A. Elund Larsen, Eshøjvej 9, 9260 Gistrup, 70 år den 27. juni.

Asta Weinrich, Gl. Hadsundvej 5 A, 8900 Randers, 65 år den 27. juni.

Karna Holm, Kongensgade 4 D, 7000 Fredericia, 75 år den 27. juni.

Ella Aagaard, Bjørnøgade 7, 9000 Aalborg, 60 år den 28. juni.

H. Glintvad Nørgård, Holkærvej 160, Lumby, 9240 Nibe, 80 år den 28. juni.

Frimodt Christensen, Lyse-dammen 34, 2650 Hvidovre, 75 år den 28. juni.

K. F. Andreasen, Høhnervvej 12, 9800 Hjørring, 70 år den 29. juni.

Gunnar Chr. Tidemand, Byvej 70, 2560 Hvidovre, 75 år den 29. juni.

Forsinkede lykønskninger
Erik A. R. Holck, Hovedgade 9, Valsgård, 9500 Hobro, 65 år den 19. januar.

K. Kjeldsen, Tingagerhjemmet, 5750 Ringe, 90 år den 1. marts.

Niels Gantzel Christensen, Margrethegården, 6760 Ribe, 75 år den 5. marts.

Poul E.N. Rørvang, Lahns-gade 86, 5000 Odense C, 70 år den 18. marts.

Ernst Nielsen, Gymnasievej 117, 4600 Køge, 80 år den 27. marts.

Eskild Jensen, Kæruldsvej 5, Hjørring, fylder 75 år den 14. maj. (Åbent hus fra 11-15)

Guldbryllup i Vest- og Sønderjylland

Arnold Jensen og hustru, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk fejrer guldbryllup fredag den 5. april. Arnold Jensen var i en årrække formand for Hannover-Stöcken-gruppen.

Christen Karstensen og hustru Grethe, Øsby Stadionvej, Øsby, 6100 Haderslev, fejrer guldbryllup fredag den 14. juni. Christen Karstensen var tidligere landsformand for Gestapofangerne.

*Vi gav hinanden det løfte,
at mindes og ære dem,
der døde for det vi ville
og ikke kom med os hjem.*

*Vi loved, at vi ville række,
deres kære en hjælpende hånd,
og derfor danned' vi dengang
Kammeraternes Hjælpefond.*

Forslag til Lov om ændring af lov om forhøjelse af hædersgaver

§ 1.

I Lov nr. 710 af 22. november 1989 om forhøjelse af hædersgaver foretages følgende ændring:

I § 2 indsættes efter 2.pkt. som nyt punktum: »En modtager af hædersgave, der har ret til forhøjelsen på 1.800 kr. årligt, bevarer denne ret efter overgang til at modtage folkepension ved det fyldte 67. år.«

§ 2.

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. april 1991.

Stk. 2. Loven finder tillige anvendelse for de hædersgavemodtagere, der før lovens ikrafttræden har mistet retten til forhøjelsen ved at være overgået til at modtage folkepension, således at de fremover modtager forhøjelsen.

Som det vil ses af ovenstående, kommer der nu en regulering af hædersgaven. Det har stået på Sammenslutningens ønskeseddel i årevis. Og vi har bragt det på bane, når lovudvalget har løbet skiftende socialministre på dørene med ønske om forbedringer i vore kår. Men hidtil uden held.

Det er bemærkelsesværdigt, at initiativet denne gang er kommet fra nogle folketingsmedlemmer, der godt kunne se skævheden i den nuværende ordning.

Som Hans Jørgen Jensen, MF, sagde til mig: »En hædersgave er da en hædersgave, og jeg kan f..... ikke se, hvorfor den skal forringes, fordi man bliver 67 år!« Jeg erklærede mig helt enig heri.

Formanden for Folketingets socialudvalg, Grete Schødt har udformet lovforslaget og på vegne af S og CD fremsat det i Folketinget, hvor det er sikret flertal. Det ville være rart, hvis der kunne blive et bredt flertal for forslaget. Det plejer der at være, når der er et forslag af den art til afstemning. Men det vil snart vise sig, for forslaget skal træde i kraft allerede 1. april i år.

Ordnningen berører ca. 1100 personer og udgiften bliver ca. halvanden million kroner årlig.

Der er god grund til at takke initiativtagerne for deres indsats.

Jakob Jensen

...Men stjernerne skinner stadig

Mærkatfonden indenfor Landsforeningen Gestapofangerne har for nogen tid siden udskrevet en konkurrence blandt eleverne i 4 skoler i Randers og på Randers-egnen.

Elever skulle skrive en stil eller afhandling om et emne indenfor frihedskampen 1940-45, inspireret af et skoleforedrag, holdt af Erik Andersen, tidligere Sachsenhausen.

Der indkom 22 stile fra elever på Nørrevangskolen, Hald skole, Gjerlev skole samt Rytterskolen.

Præmievinder blev Mette Holland fra Rytterskolens 9b. Skolen ligger i Råsted, der er en forstad til Randers. Præmien var på 1.000 kr.

Afhandlingen er fremragende stilistisk arbejde, og vi bringer hele ordlyden, så snart vi kan skaffe plads her i bladet.

CF-Korpsets 50 års jubilæum

CF-Korpset kan den 22. juni 1991 fejre sit 50 års jubilæum. I den anledning afholdes der landet over en række arrangementer startende den 21. juni på Bernstorff Slot med Civilforsvarsstyrelsens reception, hvortil såvel Dronningen som Prinsen har meldt deres deltagelse, og hvor en speciel »Bernstorff March«, komponeret i dagens anledning, vil få premiere. Ved korpsets lokale tjenestesteder vil jubilæet blive fejret mandag den 24. juni.

Herudover vil der i perioden maj til september blive etableret en udstilling i Frøslev-lejren med opvisning og demonstration i week-enden 11.-12. maj, ligesom der i tiden maj til august vil være en tilsvarende udstilling i Billund Messecenter med en særlig opvisning i week-enden 22.-23. juni, hvor der foruden den

stationære udstilling af gamle CBU/CF-køretøjer hver torsdag i skolernes sommerferie vil være demonstrationer med konkurrencer ved de jyske CF-korpsafdelingers foranstaltning.

Viser materiel - dengang og nu

Reservér derfor allerede nu én af disse dage og få mulighed for at stifte bekendtskab med såvel fortidens køretøjer og materiel som det allernyeste indenfor CF-korpset.

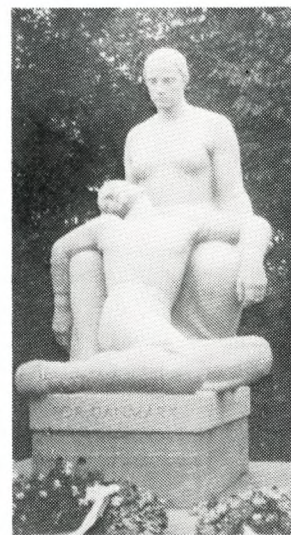
Under mottoet: »For liv og miljø« vil der endvidere i sommerens løb blive orienteret om jubilæet såvel i Civilforsvarsstyrelsens årbog for 1990 som i en udvidet udgave af »Civilforsvar«s majnummer, hvor der bl.a. er en beretning fra en gammel CBU'er fra det første hold fra 1941,

ved udsendelsen af en ny korpsfilm og ved at forlægge een af Trafikradioens fretdagsudsendelser til en CF-kaserne.

Herudover vil der igennem pressen (aviser-radio-tv) løbende blive givet orientering om arrangementer i forbindelse med jubilæet, idet de enkelte tjenestesteders jubilæer falder på forskellige tidspunkter, afhængig af det pågældende tjenestesteds etablering i 1941.

Personel og materiel fra CBU-korpset var i et vist omfang i efteråret 1944 og i foråret 1945 engageret i oprettelsen og driften af karantænestationen i Padborg og i etableringen og gennemførelsen af en lang række hjemtransporter af fanger fra de tyske koncentrationslejre.

VE

4.maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen

Der er lagt følgende program for dagen:

Kl. 10.00 formiddag lægger elever fra Bispbjerg Skole blomster på hver enkelt grav. Så lyser de op resten af dagen.

Kl. 20.00-20.45 spiller Sjællandske Livregiments Musikkorps seriøs musik. Dirigent: Svend Arentzen.

Zahles skoles kor synger. Dirigent: Minna Hess Thaysen.

Taler: Civilingeniør Mogens Dyre, Sønderborg, tidligere KZ-lejren Neuengamme ved Hamburg.

Alle interesserede er velkomne.

Arrangør: Kammeraternes Hjælpefond i samarbejde med Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, Omegnsafdelingen.

Leder af dagens arrangementer: Johannes Fosmark.

Lige udenfor landsbyen Ladelund, syd for Flensborg, har indbyggerne rejst denne mindesten med teksten: »Menneskets værdighed er ukrænkelig«. Her lå lejren. Den bestod altså kun i 2 måneder, men i den tid fandt 298 ofre fra 13 nationer deres sidste hvilested her. De fleste var fra den lille by Putten i Holland.

(Foto: Johs. Fosmark, 1990)

Ingen fredsslutning - endnu!

Da vi i Sammenslutningens lovudvalg gik i gang med at genoptage fornyede krav om yderligere erstatning fra Tyskland, var det ud fra den antagelse, at der nu kom en fredstraktat, hvilket jo er en forudsætning for erstatningskravene.

Det viste sig imidlertid at 4 + 2 forhandlingerne = de 4 besættelsesmagter og de to Tysklande - ikke førte til en fredsslutning, men til en anerkendelse af de to Tysklandes genforening - indenfor de nuværende grænser. Det skete ved den såkaldte Moskva-traktat af 12. september 1990. Traktaten er ratificeret i London uden debat i parlamentet og i Paris 13. og 20. december. Spørgsmålet om krigsskade er IKKE nævnt i traktaten. De andre allierede lande skulle hverken høres eller spørges. Færdigt arbejde!!!

Men vore krav - og andre landes - er stadig folkeretlig gældende og juridisk holdbare, når/hvis fredsslutningen kommer. Så vi opretholder alle vore krav.

Løn for tvangsarbejde?

Flere kammerater har foreslået, at vi skal forsøge at kræve arbejdsløn for det tvangsarbejde, som vi blev tvunget til at udføre i KZ-lejre og udekommandoer. Enkelte kammerater har selv forsøgt sig, men uden resultat. Se Hemming Theisens artikel i bladet for februar.

Jeg tror ikke på, at det på nuværende tidspunkt er muligt at lave en fyldestgørende opgørelse over hver enkelt fanges arbejdstimer, som tyske myndigheder vil anerkende. Tyskerne er jo mestre i at luske udenom og komme med bortforklaringer. Det kender vi alt for godt fra tidligere lejrligheder.

De vil formodentlig blandt andet modregne værdien af kost og logi - selv om dette ikke var mange pfennige værd. Der kan også modregnes i de »Præmienschein«,

som nogle fik udleveret, men ikke alle. Nej, den vej er næppe farbar.

Erstatning for invaliditet?

Så er der måske en mulighed for at komme under den tyske erstatningslov: »Gesetzblatt nr. 31 af 29. juni 1956«. Den var beregnet for borgere med bopæl i Tyskland, og den skulle gælde i 5 år. Efter stærkt internationalt pres er bopælskriteriet ophævet og loven er gjort tidsubegrænset.

Der er her tale om en erstatning for invaliditet, graderet på lignende måde som i den danske erstatningslov. Erstatningerne varierer fra 100 DM til 250 DM pr. måned i 1956-priser. Jeg har ikke forsøgt at omregne beløbene.

Danmark står ikke alene med kravene

Det er muligt, at den danske stat vil gøre regres, hvis vi opnår disse erstatninger. Men det er da til at leve med. Og det vil da fylde godt i den slunkne valutakaske.

Det er en af de ting, som lovudvalget skal arbejde videre med. Men der er den hæmsko, at Udenrigsministeriet ikke vil hjælpe os, hvis Danmark står alene med kravene. Men der er allerede fra officiel fransk side rejst lignende krav, og vore internationale forbindelser ventes at slutte op.

Der er ingen tvivl om, at det er en lang og sej kamp, der forestår, men det må vi tage med. Men lad være med at sætte næsen op efter en pose DM foreløbig!

Jakob Jensen

Video på Frihedsmuseet

Særlig video kan lagre 54.000 enkeltbilleder på en enkelt plade

Mandag den 11. marts holdt cand.mag. Peter Birkelund foredrag på Frihedsmuseet

om Interaktiv video på Frihedsmuseet.

Interaktiv video gør det muligt at lagre meget store billedmængder - hele 54.000 enkeltbilleder blot på en enkelt videoplade. Et EDB-søgeprogram gør det muligt at orientere sig på kryds og tværs i denne billedbank i løbet af ganske kort tid og kalde de billeder, der har særlig interesse, frem på en skærm. På den måde får publikum mulighed for at sammensætte en helt individuel museumsoplevelse ud fra egne ønsker.

Frihedsmuseets interaktive videosystem, der blev indviet i 1990, rummer billeder af 6.000 genstande fra museets magasiner og 4.000 originale fotos fra årene 1940-45, fordelt over hele Danmark. Hertil kommer 9 korte videofilm.

Peter Birkelund, der selv har været med til at udarbejde Frihedsmuseets system, forklarede om tankegangen bag det og demonstrerede dets mange muligheder.

Ser selvkritisk på tyskerne

LADELUND. En gruppe mennesker fra Ladelund har taget initiativet til at danne en arbejdsgruppe, der skal se på temaet: »Jødemord - typisk tysk?« Det tager sit udgangspunkt i mindstedet for koncentrations-lejren i Ladelund. Interesserede fra Ladelund og omegn er velkomne til at deltage i arbejdsprojektet.

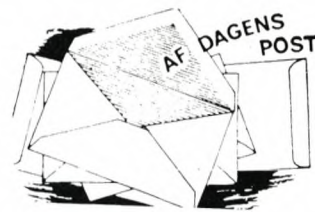
Med forskellige metoder vil arbejdsgruppen forsøge at belyse, om jødemordene under den anden verdenskrig var typisk tyske eller typisk menneskelige?

Her vil gruppen bl.a. lave et rundspørge blandt folk på gaden i lokal-området. Er tyskerne f.eks. ramt af en kollektiv skyldfølelse, og er nutidens tyskere en forandret nation? lyder nogle af spørgsmålene.

Det vil blive afsluttet med et møde og en diskussion om en person, der har gjort sig meget smertelige erfaringer

med det tyske folk - en person, der har beskæftiget sig med dette tema.

Initiativtagerne er Bernhard Christiansen og Heike Wolfsen, der kan træffes på tlf. 04662/1376 eller 04605/396.

Om runde dage

I årenes løb har jeg haft meget udbytte af rubrikken »Runde Dage«, idet jeg af og til blandt fødselarerne har kunnet finde gamle venner, som jeg ellers havde tabt forbindelsen med.

Trods mangeårigt abonnement og trods medlemskab af diverse foreninger, har jeg aldrig selv været nævnt i rubrikken i forbindelse med runde fødselsdage. Formentlig står jeg ikke i kartoteket. Men når jeg nu i år bliver 70, ville jeg egentlig gerne figurere i listen sammen med de øvrige fødselarer, absolut ikke ud fra ønsket om at »komme i avisen«, men alene med henblik på forventet respons fra gamle kolleger/fangekammerater, som jeg forlængst har tabt forbindelsen med, og som altså herved får kendskab til min nuværende adresse.

T.L.H.

Andre i samme situation bedes skrive til bladet - og ikke sidde og føle sig glemt og overset.

RETTELSE: I redaktør Edvard Andersens artikel i »Pigtråd«s februar-udgave om Johs. G. Sørensen og dennes hustru var forfatterens bopæl angivet som Grindsted. Det rigtige er *Klovborg*. - Andet steds i bladet var Edvard Andersens fornavn fejlagtigt blevet til Leif.

Vi beklager.

Fra 1. marts er Frihedsfondens adresse Æbeløgade 1, 2100 København Ø. Tlf. er det samme nemlig 31 87 44 41. Der er åbent for ekspedition tirsdage, onsdage og torsdage mellem kl. 10 og 15.

tilbage, som er åbne for besøg.

Vil De venligst sende et eksemplar af bladet Danske Koncentrationslejr-fanger. Kan man abonnere på det? Jeg synes ikke, disse rædselsgeminger bør glemmes. Som forholdene udvikler sig, kan det jo ske igen.

Venlig Hilsen
Johannes Henningsen
Elmevej 5,
6270 Tønder

Hvor finder vi lejrene?

Lidt kørselsvejledning

1. Bergen-Belsen. Motorvej nr. 7 fra Frøslev, gennem Elbtunnel, til man møder vej nr. 3 mod Celle.

Før Celle kommer man til Bergen, hvorfra der går vej ud mod Belsen.

2. Buchenwald. Kør efter Weimar. Derefter er der vejs-

kilte.

3. Dachau. Kør efter München. Derefter er der vejskilte.

4. Frøslev. Kør efter Padborg/Kruså. Derefter er der vejskilte til lejren.

5. Hannover-Stöcken. Kør efter Hannover.

6. Ladelund. Kør efter Flensborg. Kør derfra efter Ladelund kirke. Her er mindehal-len.

7. Rute til Neuengamme.

Når man kommer nordfra og ikke ønsker at komme ind gennem Hamburg.

Motorvej nr. 7 fra Frøslev mod Hamburg. Afkørsel mod Neumünster og vej nr. 205 mod Bad Segeberg.

Når man møder vej 404, følges den til motorvej Lübeck-Hamburg. Denne mo-

torvej følges til afkørsel nr. 25 (Geesthacht). Nr. 25 følges til afkørsel HH Curslack. Curslack Heerweg følges til lejren (se kortet).

Afkørsel til venstre ved store drivhuse. Skilt med Neuengamme.

Kommer man syd fra, vælger man ved Stillhorn motorvej nr. 1 mod Lübeck. Denne følges til afkørsel nr. 25. Derefter som ovenfor.

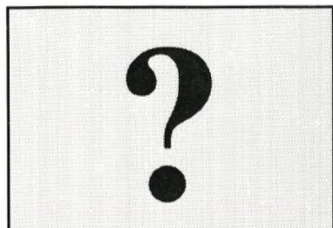
Dokumentenhaus er åbent alle dage (dog ikke mandage) 10-17.

8. Sachsenhausen. Kør efter Berlin og derefter mod nord til Oranienburg.

9. Theresienstadt. Kør efter Dresden. Ca. 40 km sydpå ligger lejren.

Lejrene er ikke afsat på landkortene.

F-k.

Tønder den 11.2.1991
Hr. Johannes Fosmark

Efter at have læst Deres artikel i Jydske-Vestkysten den 10.2., tillader jeg mig at skrive til Dem. Vi er ved at planlægge en tur til sommer, hvor vi vil besøge nogle koncentrationslejre.

Vi vil gerne vide lidt om disse, samt om der stadig er nogle

Der var et sted omkring 1500 lejre ialt, men kun 14 hovedlejre. De såkaldte udekommmandoer blev administreret af hovedlejrene, og nogle af dem eksisterede kun ret kort tid, f.eks. Ladelund ved Flensborg, der kun virkede gennem 2 måneder. Det samlede antal fanger var stærkt stigende. Som eksempel kan nævnes, at Sachsenhausen ved Berlin den 31.12.1936 registrerede ca. 2.000 fanger og i marts 1945 95.541. Noget lignende er nok gældende over hele linjen

(Fra bogen: Besættelsen 1940-45)

Af dagens post

Som rejseleder i Normandiet fornemmer jeg en større og større interesse for det, der skete i årene 1940-45.

Og det er godt, at flere og flere gør sig klart, at friheden ikke er noget selvfølgeligt, men at den af og til må betales dyrt, og at vi påskønner, at nogen af og til har været villige til at bringe et stort offer.

Med venlig hilsen

L.N.

Telefonen ringer

- Jeg har lige modtaget det nye nummer af vort blad, fortæller en abonnent. Og han fortsætter:

- Bladet bliver næsten flottere for hver gang.

- Vi gør meget for at fremskaffe godt billedmateriale, svarer jeg.

- Og sikke mange forskellige, der skriver i bladet. Det må jo bevise, at der er mange, der står sammen om det.

F-k.

Lange artikler - korte

- Redaktøren er vel glad for lange artikler, der indsendes. De fylder jo godt i bladet.

- Redaktionens ønsker går på artikler, der fylder 1, 2 eller tre spalter. Dem kan vi altid hurtigt få plads til. Fylder de mere, må de ofte vente lang tid på at komme i bladet.

Men er artiklen ret lang, men aktuel, vil den ofte gå forud for det øvrige stof.

F-k.

Skriv navn, adresse og telefonnummer

Af og til modtager vi et brev eller stof til bladet fra en afsender, der kun undertegner sig med navn. Da vi meget ofte ønsker at DRØFTE brevets indhold med afsenderen, bør der foruden navn også være postadresse samt telefonnummer, og er man en meget optaget person, bør der også stå noget om træffetider. Vi har faktisk ikke tid og kræfter til at udføre de- tektivarbejde.

F-k.

For 50 år siden - 1941

25.500 danske Arbejdere i Tyskland

I begyndelsen af December var ca. 24.000 danske Arbejdere sysselsat i Tyskland. Før og omkring Jul tog ca. 16.000 af dem til Danmark enten på

Juleferie, eller fordi deres Kontraktperiode var udløbet. Heraf vendte ca. 11.000 tilbage til Tyskland. I Januar afrejste ca. 6500 nye Arbejdere, saaledes at der efter et Skøn ved Udgangen af Januar i Tyskland virkede ca. 25.500 Danske.

Af de til Tyskland afrejste Arbejdere er 1251 Murere og 1051 Tømrere og Snedkere,

oplyser Statens Udvandringskontor. Endvidere er 732 Malere, 5089 er Arbejdere i Metalfagene, Elektrikere eller Blikkenslagere, 8321 Murerarbejdsmænd, 11.732 Jord- og Betonarbejdere og 1283 Havne- og Transportarbejdere, mens 7985 Arbejdere tilhører andre Fag eller er uden nærmere Fagangivelse.

(14/1 Midtjyllands Avis).

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Mødet i februar

Bestyrelsesmøde i Sammenslutningen den 11. februar 1991 kl. 14.00. Alle foreninger var repræsenteret, bortset fra Horsørødforeningen og Sammenslutningen af Gestapofanger. Kassereren i Bernadottegårdens bestyrelse i Roskilde, Helge Hansen, var inviteret.

Bestyrelsesmødet var det første i det nye år, og formanden, Villy Mørk Jensen, bød de fremmødte velkommen.

Derefter kom formanden for Frihedsfonden, Ole Lippmann, til stede for at fortælle om baggrunden for, at Frihedsfonden skal flytte den 1. marts d.å. Han udtalte, at det jo i nogle år har været på tale at flytte, eller at Frihedsfonden skulle ophøre med sin virksomhed.

Der er nu gået over 45 år, siden fonden blev oprettet, og erstatningsbehovet er af samme grund dalet. De store lokaler, som Frihedsfonden disponerer over, agter man at bygge om, således at der kan tilbydes 7-8 unge en studiebo-lig.

Arbejdsskadestyrelsen har tilbudt at udleje fonden tre lokaler i Æbeløgade 1 på Østerbro, og det vil fra den 1. marts være Frihedsfondens nye adresse.

Ole Lippmann udtalte, at han naturligvis var ked af, at fonden skal forlade bygnin-gen, men det var trods alt

bedre at kunne fortsætte i nye lokaler med det samme personale, end helt at skulle lukke fonden. Bemærkede også, at vi har verdens bedste erstatningslov. Understregede også, at hele Frihedsfondens bestyrelse havde været enige i, at fonden flytter.

Han bemærkede endvidere, at alle klienters vel lå ham stærkt på sinde, og han var sikker på, at klienternes interesser også i fremtiden vil blive varetaget på bedste måde.

Derefter takkede formanden Villy Mørk Jensen Ole Lippmann for redegørelsen og udtrykte Sammenslutningens tak, fordi han var kommet til stede. Ole Lippmann ville være meget velkommen også fremover.

Bernth Johannesson bad om ordet for at fortælle, at Sammenslutningen ikke forlader huset, idet Alumnerådet i Frihedskollegiet havde givet Sammenslutningen tilladelse til at afholde deres møder i dagligstuen for en mindre sum pr. gang. Ole Lippmann syntes, det var en god ide, og ønskede lykke til og forlod derefter mødet.

Derefter oplæste Solveig Skjøtt protokollen fra det sidste møde, som derefter enstemmigt godkendtes.

Problemet med 67 års alderen bliver klaret

Villy Mørk Jensen tog derefter ordet og udtrykte, at den nu krig, der nu raser, på

virker os på godt og ondt, specielt os, som ved, hvor grusom krig er. Han havde bedt Helge Hansen komme til stede, idet han er kasserer i Bernadottegårdens bestyrelse i Roskilde. Formanden udtalte endvidere, at han havde givet foreningerne besked om, at han ikke modtog genvalg som formand for Sammenslutningen, men havde skiftet mening efter flere positive meldinger.

På mødet skulle der også tages stilling til en ny forretningsfører/kasserer for bladet, da Poul Nielsen ikke mere kan klare arbejdet på grund af svigtende helbred. K.H. skal være enig med Sammenslutningen.

Formanden meddelte endvidere, at ifølge samtale med forskellige politikere skulle problemet omkring nedsættelsen af hædersgaven ved 67-års alderen blive klaret.

Efter formandens beretning bad et bestyrelsesmedlem fra Bernadottegården om ordet for at berette om det sidste møde i Bernadottegårdens bestyrelse i Roskilde den 29. januar 1991.

Bernth Johannesson redegjorde for grunden til, at man i den forrige Bernadottegårdsbestyrelse var enedes om at oprette observatørposterne. Meningen havde været at få et tættere forhold til beboere, personale og daghjembrugere. De havde tallet, men ikke stemmeret. Det

Erhverver eget hus til rekreationsophold

»På Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelsesmøde i Århus den 7. april 1951 fremsatte købmand Holger Thorsøe, Sønderborg, forslag om, at fonden skulle købe et sommerhus, da det formentlig vil have stor betydning for de af vore kammerater, der trængte til rekreation, at kunne medtage kone og børn under ferie og rekreationsophold.

På sydspidsen af Kegnæs, umiddelbart ud til Flensborg Fjord, forefandt et til formålet særdeles velegnet, grundmuret hus med stråtag, monteret og med 10 køjepladser. Huset kunne købes for 11.000 kr. med overtagelse af 2 prioriteter på tilsammen 7.000 kr. og en kontant udbetaling af restbeløbet 4.000 kr.

Forslaget afstedkom en længere diskussion, idet man var enige om, at fonden nok ville være i stand til at magte købet, men kunne vi drive det på en sådan måde, at driften ikke ville sluge større beløb af understøttelsesmidlerne?

Ved afstemning blev købet eenstemmigt vedtaget, og

købmand Thorsøe lovede at ville føre tilsyn med huset.

Der vil blive optaget inventarliste, og denne vil blive yderligere suppleret.

Det er tanken, at kammerater, der trænger til ferie og rekreation, og som ikke råder over større midler, i fondens ny erhvervede ejendom, for ringe eller intet vederlag skal kunne opholde sig i perioder på indtil 14 dage i tiden fra 1. maj til 1. oktober. De nærmere regler for benyttelsen vil blive udfærdiget på et forretningsudvalgsmøde, idet forretningsudvalget bemyndiges til at bringe handelen endelig i orden og iøvrigt ordne det videre fornødne.«

Således fortæller protokollen. Det er gået sådan, at feriehjemmet er blevet forbedret næsten hvert år.

Efter at der er installeret oliefyrr, rykker de første beboere ind omkring 1. marts, og de sidste er der et stykke ind i december.

Det er også sket, at en familie har holdt juleaften i feriehjemmet.

Opholdet er uden vederlag. Der har flere gange været forslag fremme om at indføre en betalingsordning, men fondens bestyrelse finder, at gratisordningen er i fondens ånd.

F-k.

Feriehjemmet på Kegnæs

Der var 101 ansøgere til feriehjemmet på Kegnæs. Pladserne er nu fordelt til 237 beboere.

For 20 af familierne gælder det, at faderen har siddet i KZ-lejr, 6 har været langtids-illegale, 8 har siddet i danske fængsler/lejre. 4 er enker. 14 ansøgere er nye beboere, og 24 har været på Kegnæs før.

De første beboere rykkede ind den 1. marts, de sidste bor der uge 49. Uge 16 er reserveret til reparationer, mens uge 37 er forbeholdt til maling.

Pladserne fordeles af Preben Feddersen, Lundeborg, 5874 Hesselager, mens Ejler Mortensen, Augustenborg, tlf. 74 47 17 04, fører tilsyn med feriehjemmet.

F-k.

Feriehjemmet på Kegnæs ved Flensborg Fjord, romantisk, praktisk og hyggeligt.

var også i begyndelsen gået meget godt, men desværre måtte man nu erkende, at grundlaget for observatørposterne var væk, idet de nu vil bestemme bestyrelsens sammensætning, og dels var de årsag til en hel del avisskrivelser i de lokale blade og urolige møder.

Da der havde været en del diskussion om, hvilke beføjelser m.v. bestyrelsen havde, havde formanden skrevet til socialministeriet om, hvordan det forholdt sig. Havde fået det svar, at bestyrelsen er den højeste myndighed og har ansvaret for at institutionens drift, administration og økonomiske anliggende varetages. Har desuden ret og pligt til at undersøge alle forhold, der vedrører institutionen samt ret til at forlange oplysninger af lederen. - Hvert bestyrelsesmedlem fik udleveret en kopi af skrivelserne.

Formanden for lovudvalget, Jakob Jensen, kunne oplyse, at der nu var flertal i Folketinget for at hæve hædersgaven til de kammerater, der fik nedsat hædersgaven, når de fyldte 67 år. Lovforslaget manglede blot at blive endeligt vedtaget i Folketinget. Jakob Jensen redegjorde ligeledes for erstatningskravet til Tyskland. (Læs venligst Jakob Jensens redegørelse derom andetsteds i bladet).

Helge Kierulff meddelte, at det gik godt med indsamlingen til Hørsørød-monumentet, men der manglede stadigvæk ca. kr. 150.000, så Hørsørødforeningen modtager gerne med tak flere bidrag.

Derefter redegjorde de forskellige foreninger for deres dels afholdte og dels fremtidige arrangementer.

Næste møde blev berammet til mandag den 8. april kl. 14.00.

Repræsentantskabet onsdag den 13. marts kl. 13.00.

Formanden afsluttede herefter mødet.

Solveig Skjøtt
Sekretær

Fra Buchenwaldklubbens møde med statsministeren den 19. februar 1991. Fra v.: Departementschef Peter Wiese, klubbens næstformand Kjeld Jensen, statsminister Poul Schlüter, sekretær Georg Andersen og formanden Hans Andersen.

Generalforsamling

66 medlemmer havde onsdag den 23. januar 1991 kl. 19.30 fundet vej til Parolesalen, politistation 1, Nyropsgade, for at deltage i Buchenwaldklubbens ordinære generalforsamling med dagsorden efter lovene.

Formanden bød velkommen. Nybo Frederiksen blev valgt som dirigent.

Mødedeltagerne rejste sig for at mindes de siden sidste generalforsamling afdøde medlemmer, hvorefter formanden berettede om, hvad der var sket i 1990. Der havde været afholdt 7 bestyrelsesmøder, samt et bestyrelsesmøde i Landsforbundet af Buchenwaldklubber, hvor han havde deltaget sammen med kassereren, ligesom klubben havde været repræsenteret i bestyrelsesmøderne i Fangesammenslutningen.

Her hæftede han sin omtale meget ved uroen omkring forholdene i bestyrelsen for Bernadotttegården i Roskilde, hvorom han udtalte, at det var vanskeligt at se en afklaring herpå.

Omtalte videre, at han i oktober havde deltaget i et møde i Den internationale Buchenwaldkomite, afholdt i Bruxelles, og hvor yderligere 18 nationer havde været repræsenteret. Her var det oplyst, at der var tanker i gang om at afsløre et mindesmærke i Buchenwald, omfattende tiden fra 1937, hvor lejren blev etableret og indtil 1950, hvor den endeligt var nedlagt.

Der var enighed om protest herimod, og der var udfærdiget en resolution, tiltrådt af alle mødedeltagerne, hvorefter man overfor den tyske regering protesterede mod, at mindesmærket også skulle omfatte tiden efter lejrens befrielse i 1945, idet der mellem

Om at dele mindesmærke med vore bødler

Af Buchenwaldklubbens formand Hans Andersen

I bladeis decemhernummer fortalte jeg om faren for, at Buchenwald - og formentlig også andre koncentrationslejre i det tidligere DDR, jfr. Peder Søgårds artikel i februarnummeret - omdannes således, at vi skal dele vort mindesmærke med vore bødler, et forhold, som vi naturligvis ikke kan acceptere.

Jeg fortalte, at vi havde bedt statsministeren om en samtale, og vi havde håbet på en sådan samtale, inden bladet udkom. Sådan kom det imidlertid ikke til at gå. Der blev udskrevet folketingsvalg, og efter regeringsdannelsen blev der travlhed med den forsinkede finanslov og alt muligt andet, så vi fik først det ønskede møde med statsministeren sidst i februar måned.

I mellemtiden er der sket et par ting af betydning for sagen. For det første har Den Internationale Buchenwaldkomité's henvendelse til UNESCO affødt et brev fra UNESCO, der meddeler, at komiteens henvendelse er videresendt til de tyske myndigheder med anmodning om en udtalelse, og at UNESCO har bebudet et svar til Den Internationale Komité, når en sådan udtalelse foreligger.

For det andet har jeg - efter med noget besvær at have fået oplyst adresse og navn på ministerpræsidenten i den tyske delstat, hvor Buchenwald er beliggende, nemlig Land Thüringen - på klubbens vegne rettet en direkte henvendelse til ham om sagen. Men noget svar foreligger endnu ikke.

I mødet hos statsministeren deltog også hans departementschef, Peter Wiese, hvis far, den senere politimester Wiese, tilbragte et år som Häftling i Neuengamme.

Statsministeren var af den opfattelse, at de mange henvendelser fra forskellige sider måtte gøre indtryk på de tyske myndigheder, og han fandt det heldigt, om sagen kunne ordnes af tyskerne selv. Han foreslog derfor, at vi afventede reaktionen på komiteens brev til UNESCO og svaret på vort brev til ministerpræsidenten i Land Thüringen. Skulle det vise sig, at disse svar ikke var tilfredsstillende, var han villig til at tage sagen op.

Dette forslag accepterede vi, og dermed sluttede mødet hos statsministeren.

Vellykket medlemsaften med damer

Tirsdag den 5. marts kl. 18 mødtes 65 personer til fællesspisning med efterfølgende foredrag og kammeratligt samvær.

Deltagelsen var knap så stor som tidligere, hvilket nok skyldtes, at der p.t. herskede en voldsom forkølelse/influenza-bølge, der bl.a. havde lagt vores formand »i seng«.

Aftenen blev udmærket ledet af næstformanden Kjeld Jensen, og efter at han havde

budt velkommen, og efter at den udmærkede mad var spist, gav han ordet til tidligere rejsesekretær i KFUM Christian Christiansen, der levende fortalte om sit arbejde for fanger under krigen, og hvordan han havde haft det som fange i Rusland, først i fængsel i Moskva i 4 mdr. og derefter ca. 8 mdr. i fangelejr.

Han var sigtet for spionage, en sigtelse, der intet hold var i, og han havde overlevet de

voldsomme strabadser under dette ophold.

Alt i alt et interessant foredrag, der blev lyttet meget opmærksomt til. Næstformanden afrundede med at bede forsamlingen synge vores Buchenwaldsang, der som altid ved vore sammenkomster var omdelt, og som nu blev sunget. Aftenen fortsatte endnu et par timer med kammeratligt samvær.

GA

1945 og 1950 bl.a. havde sidste krigsforbrydere i lejren.

Hos statsministeren

På mødet var det henstillet, at de repræsenterede lande skulle søge at påvirke deres regeringer, og i den forbindelse var det i bestyrelsen vedtaget, at man skulle søge foretræde for vores statsminister og forelægge sagen for ham. På grund af valg m.v. havde mødet dog ikke fundet sted endnu, men han havde i slutningen af december skrevet herom til statsministeren, men endnu ikke modtaget svar.

Omtalte videre, at et medlem af Dansk Politiforbund havde foreslået, at der i Buchenwald blev opsat en mindeplade om de dertil deporterede danske politifolk.

Ideen havde været forelagt kriminalpolitiforeningen og Rigspolitichefen. Man havde begge steder været positivt indstillet og givet tilsagn om, at man ville støtte sagen med et tilskud på 10.000 kr.

Formanden havde svaret og gjort rede for tankerne om mindesmærket i Buchenwald,

og vi forventede et møde med statsministeren om spørgsmålet, og indtil det havde været afholdt, måtte vi kunne stille sagen om mindepladen i bero.

Omtalte videre de kommende arrangementer i klubben begyndende med medlemsaften i marts, regional sammenkomst for Lolland-Falster omkring 1. maj, rejsen til Tyskland i juni, mindedagen den 19. september og andespillet sidst i november. Takkede sluttelig for det gode samarbejde i bestyrelsen.

Beretningen godkendtes.

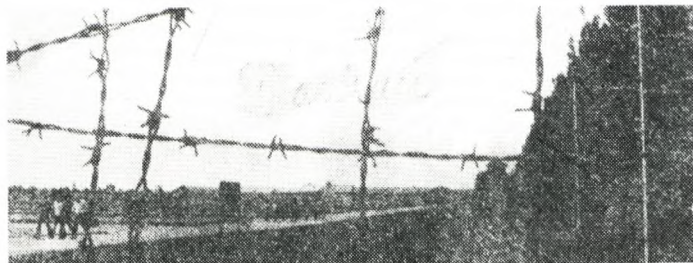
Kassereren havde omdelt regnskabet for 1990 til de fremmødte. Kun ganske få spørgsmål blev stillet, og de blev tilfredsstillende besvaret, hvorefter regnskabet blev godkendt.

Kontingentet fastsattes uændret til 75 kr. årligt.

Der var ingen indkomne forslag.

Dirigenten takkede for god ro og orden og hævdede generalforsamlingen kl. 20.30 med et »Leve Buchenwaldklubben«.

BESTYRELSEN/GA

Mange besøgende benytter sig af lejligheden til at vandre rundt og tænke tilbage på det meget, der er sket netop her. Foto fra Dachau i dag.

Sommerstævne i Dachau ved München

I perioden 19. juli til 13. august afholdes det 9. internationale ungdomsstævne i Dachau ved München.

Mottoet for stævnet er at mindes, at forstå og at hitte ud af hvordan fremtiden kan formes.

Hovedtemaet bliver en gennemgang af den nyere hi-

storie samt at fastslå, hvad tiden i dag betyder for efterfølgende generationer.

Det bliver også en saglig gennemgang af Dachau-lejrens historie, lige fra den blev anlagt i 1933, og til lejren opførte i 1945. Der bliver også møde med tidligere fanger.

Deltagerne kan komme, når de vil, i den nævnte periode, men man tilmelder sig for mindst 3 dage.

Deltagerne skal bo i telte under ganske enkle forhold, men der bliver sørget for mad.

Bag initiativet står bl.a. Aktion Sühnezeichen/Fridensdienst Foreningen af tysk katolsk ungdom, Evangeliske ungdomsforeninger i München og andre ungdomsgrupper af forskellig art.

ERHVERVSHÆMMEDE

Landsmødet i Odense 28. og 29. august

Mange ting vedrørende Landsmødet er »faldet på plads«.

Vi har gennem fonde fået tilsagn om økonomisk støtte, og vi har fået tilsagn om to festtalere: Amtsborgmesteren som den ene og en dansk sydslesviger, der har fingeren på pulsen om, hvad der sker i vort sydlige naboland, som den anden.

Arrangementet på Næsbylund Kro i Odense er bestilt, og pigerne i bestyrelsen skal en af de første dage ud at »prøvespise«.

Vi kan allerede nu fortælle, at priserne ser ud til at blive

nogenlunde som ved sidste landsmøde i Kolding.

I næste nummer af Pigtraad-Gestapofangen vil det endelige arrangement være omtalt, men begynd allerede nu at glæde jer.

Det vil blive en oplevelse! kc.

Aalborg Mindehøjtidelighed

Traditionen tro vil der den 4. maj kl. 15.00 blive afholdt en mindehøjtidelighed i »4. Maj Parken« med følgende program:

1. Velkomst.
2. Sang - En lærke letted
3. Tale v/Ejvind Samuelsen (Sam)

4. Sang - Frihedssangen
5. Udlægning af blomster på mindepladerne
6. Afslutning med sang - Altid frejdig.

Efter højtideligheden samles vi på centret til en kop kaffe. Mød talrigt op.

Børge

Sommerudflugt 6. maj

Der startes kl. 7 om morgen. Turen går til Göteborg med besøg i Kungälv og Klädesholm.

Kl. 18.30 afgang fra Göteborg mod Frederikshavn - Middag på færgen. Prisen er 150.- kr.

Sommerferie

Torsdag den 2. maj

er sidste åbningsdag på centret før sommerferien. Så siger værtsfolkene tak for i vinter, og det vil de sikkert gøre på behørig måde, og så er der forhåbentlig en god lang sommer foran os, indtil vi atter mødes

torsdag den 5. september

for at fortælle hinanden om sommerens oplevelser.

Det er en viljesag at have det rart med hinanden. (Marlie Wærum, mor til Edith Guillaume, i generations-dialog i Politiken).

Landsstævne 1.-2. juni

Vi indbyder til landsstævne i Silkeborg lørdag den 1. juni og søndag den 2. juni 1991.

Til dette stævne indbydes medlemmer af landsforeningen Gestapofangerne. »Jyllandskorpset«, Norske fangeforeninger og Buchwald-Klubben.

Pris for hele stævnet pr. person: 500.- kr.

Program for stævnet

Ankomst lørdag eftermiddag. Anvisning af værelse. Eventuelt kaffe bord (for egen regning) Kl. 19 festmiddag med efterfølgende kammeratligt samvær. kl. 8.00-8.45 morgenmad. kl. 19. kører vi i bus til mindelunden i Silkeborg, hvor vi nedlægger en krans. Turen går så videre til Hørbylunde, hvor vi nedlægger en krans ved Kaj Munks mindekors. Efter en tur i det skønne område ender vi i Ry, hvor vi efter en tur på Silkeborgsøerne ender ved Himmelbjerget. Kl. 12. frokost på hotel »Jul-sø«. Efter frokost kører vi i bussen op på Himmelbjerget hvor vi gør et kort ophold. Bussen kører så tilbage til hotellet for at afhente bagagen.

Tilmelding senest 1. maj ved indsendelse af tilmeldingsgebyr på 100.- kr. giro 6 63 89 61 Ejnar Hulten, Møllevvej 69, Hornbæk, 8900 Randers.

Opsamlingsbus udgår fra Ålborg, videre gennem Høbro, Randers, Århus og slutter i Silkeborg. Har du spørgsmål til stævnet, kan du ringe på et af disse tlf. nr.: 86 30 90 76, 86 41 56 75, 98 18 17 24, 86 42 69 61, 86 42 36 29.

Vi håber, at rigtig mange vil deltage i dette stævne, så vi kan få et par gode dage sammen.

Bestyrelsen

Sjællandsafdelingen

9. april på Rådhuspladsen

Den 9. april afholder vi den traditionsrige højtidelighed på Rådhuspladsen.

Der bliver holdt tale af borgmester Thustrup Hansen og nedlagt krans.

Århus Generalforsamling

Til medlemmerne.

Der indkaldes herved til ordinær generalforsamling lørdag den 4. maj 1991 kl. 15.00 i Rådhuscafeen, Sønder Alle 3, Århus.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Protokollen og formandens beretning
3. Afdelingens regnskab
4. Indkomne forslag
5. Valg af medlemmer til bestyrelsen - på valg er Edith Johansen og Kaj Hugo Andersen. K.H. Andersen ønsker ikke genvalg.
6. Valg af suppleanter
7. Valg af repræsentanter
8. Eventuelt

Foreningen vil være vært ved en kop kaffe med kage.

Vi håber, at mange har tid og mulighed for at møde op og deltage i generalforsamlingen, der altid byder på et par timers hyggeligt samvær.

Edith Johansen, formand

Den 4. maj kl. 15.00: Generalforsamling på Rådhuscafeen, Sønder Alle 3, Århus.

Kl. 18.00: Kransenedlægning ved sømændenes mindesmærke, Åboulevarden, Vestre Kirkegård, 4. Maj-Kollegiet og Skæring Hede, hvor vi deltager i D.A.D.V.'s arrangement. Sluttelig kammeratligt samvær på Egå Marina.

1.-2. juni: Landsstævne i Silkeborg.

25. juni: Åbent hus hos Dite i sommerhuset, Bjergstien 7, Esby. Ankomst i løbet af formiddagen med madkurv. Øl og vand kan købes. Foreningen giver en kop kaffe.

Vi minder om, at der 10.-11. august er stævne i Frøslev. Vi vil forsøge at arrangere fælles transport som sidste år, men herom nærmere i næste program. Mærk jer blot datoen.

Finland

Mange har spurgt om den tidligere omtalte tur til Finland. Vi er midt i planlægningen, men vil meget gerne bede interesserede kontakte os, enten på telefonen eller pr. brev.

Der er mange ting at tage hensyn til, så vi har fastlagt dato for afrejse til den 15. august med hjemkomst den 23. august. Turen kan kun gennemføres med mindst 30 deltagere - og højst 50. Vi regner med ophold i Stockholm, Åbo og naturligvis Helsingfors. Med rimelig tilslutning fra Sjælland vil vi eventuelt kunne opsamle der.

Et forsigtigt gæt på prisen 4.000-4.500 kr. Med lad os høre, om I er interesserede, så vil vi hurtigt gøre programmet færdigt.

Ring eller skriv til os inden 1. maj 1991.

Yderligere oplysninger og tilmeldinger: Edith Johansen, tlf. 86-15 73 15, sommerhus 86-35 62 96. Beth Thorsen tlf. 86-36 50 82.

P.b.v.

Edith Johansen

45 års jubilæumsfest

En af de ældste bestående fangeforeninger, nemlig Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen, har fejret sin 45

års fødselsdag. Det skete ved en festlig sammenkomst på Søpavillonen i København den 24. november 1990. Den fredede gamle bygning var en glimrende ramme om festlighederne.

I sin velkomsttale fortalte formanden Solveig Skjøtt om udviklingen fra starten af Frøslevforeningen i 1945, om blomsterboderne, om plattesalget og mange andre aktiviteter. Et af højdepunkterne var skabelsen af Smidstruphytten, som bliver flittigt benyttet.

Under spisningen - køkkenet fortjener ros for den gode mad - spillede en udmærket hyggepianist. Blandt talerne skal nævnes Salle Fischermann, der rettede en varm tak til alle, der havde hjulpet de danske jøder, da Gestapo jagtede dem i 1943.

Bernth Johannesson talte for formanden. Han roste hendes store energi og aldrig svigtende interesse for arrangementerne i Mindelunden i Ryvangen, for Smidstruphytten og alle de tillidsposter. Solveig har i mange foreninger og udvalg.

»Ras« takkede for festen og det gode kammeratskab, der altid er i foreningen.

Der var underholdning ved Evert Taube-foreningens formand, Vagn Cordtens, der gav en række af Taubes bedste viser - og mange ekstranumre under stort bifald.

Kaffen blev indtaget i tårnværelset med den pragtfulde udsigt til søerne og de mange af storbyens neonlys. Festen sluttede med dans, og der var en varm og god stemning hele aftenen.

Jakob Jensen

Eigil H. Larsens Eftf.

v/ P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v/ Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telf. 33 11 07 87

Indbydelse til skovtur

Du skulle tage med på foreningens skovtur lørdag den 25. maj kl. 10.30 præcis. Bussen holder på P-pladsen foran Frihedskollegiet, Frederiksberg Bredgade 13, Frb., for at tage dig og din ledsager med.

Vi kører derefter ad den gamle landevej til den historiske »Skomagerkroen« fra år 1521; stedet hvor »Jeppe på Bjerget« drak sig fuld. Her spiser vi en lækker middag (2 retter) og hygger os et par timer.

Derefter går køreturen ud i det smukke, sydsjællandske landskab til **Kimmerslev v. Borup**, hvor vi besøger den gamle **stråtekte købmandsbutik** i skoven, hvor man bl.a. kan vælge mellem 93 forskellige slags the, samt alskens krydderier fra hele verden. Der bliver lejlighed til at spadserer gennem det smukke område til **søerne og kildepladserne i Dynnet** (en kort tur).

Ca. 1 km herfra ligger traktørstedet »Malerklemmen«, der stammer fra år 1750. En gammel, idyllisk, stråtektet ridefogedgård, som har tilhørt godset Svendstrup. Her drikkes kaffe eller chokolade med

stedets berømte æbleskiver. Huset rummer også en **kunsthåndværk** med hundredvis af håndstøbte lys samt keramik og andre kunstgenstande.

Mætte af dagens oplevelser kører bussen os tilbage til Frihedskollegiet, hvor vi vil ankomme ca. kl. 18.30.

Pris pr. person kr. 175,- excl. drikkevarer.

Tilmelding: Senest 10. maj til Solveig Skjøtt, tlf. 42 48 56 74. Beløbet bedes sendt til kassereren, Sallé Fischermann, Bernstorffsvej 155, II, 2820 Gentofte, pr. check eller giro 6 48 27 40, senest 1. maj.

Mød op og lad os få en hyggelig og kammeratlig sammenkomst, som vi plejer.

Vore venner i andre foreninger er meget velkomne.

P.b.v.

Solveig Skjøtt

- Danskerne tror selv, at de er meget nemme at leve sammen med, men det er de kun, hvis det sker på deres præmisser. (Dronning Margrethe til fransk tv, gengivet af dansk TV 2).

A.P. MØLLER

På de syv have - under den syvstakkede stjerne

MÆRSK

NEUENGAMME

Generalforsamling

Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme holder sin ordinære generalforsamling fredag den 19. april 1991 kl. 19.00 i Parolesalen, Nyropsgade 22, 6. sal, København V. (elevator).

Dagsorden i henhold til foreningens vedtægter § 4.

Eventuelle forslag til generalforsamlingen bedes sendt til formanden.

BESTYRELSEN

Besøg på Bernstorff Slot

Civilforsvarskorpset fylder 50 år

I anledning af at Civilforsvarskorpset i år har bestået i 50 år, arrangerede Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme et besøg på Civilforsvarskorpsets Befalingsmandsskole på Bernstorff Slot tirsdag den 12. marts 1991 kl. 15.

Man ønskede at takke Civilforsvarskorpset for den indsats, korpset ydede i 1944/45 ved hjemtransporten af de danske fanger fra de tyske fængsler og koncentrationslejre til Danmark.

Man mødtes tirsdag den 12. marts kl. 15 på Bernstorff Slot, Jægersborg Alle, Gentofte.

Kl. 15.30 var der velkomst ved kolonnechef A.H. Jørgensen med orientering om Bernstorff Slots historie og Civilforsvarskorpsets Befalingsmandsskoles virke.

Derefter var der rundvisning.

Kl. ca. 17 fulgte spisning og kammeratligt samvær i slotets kælderlokaler. Der blev serveret luksus tag selv bord til en pris af 90 kr.

Mindemøde ved Helligåndskirken

Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme holder sit årlige mindemøde i samarbejde med Dachau-Klubben lørdag den 20. april 1991 kl. 19.00 ved Monumentet for den ukendte Koncentrationslejr fange ved Helligåndskirken i København.

Ved monumentet taler forbundsformand, medlem af folketinget Hans Jørgen Jensen.

Der nedlægges krans og blomster.

Efter højtideligheden er der kammeratligt samvær i Jord- og Betonarbejdernes Fagforenings lokaler, Kompagnistræde 34, 4. sal (elevator).

I år fejrer vi 46-års dagen for vor befrielse fra Neuengamme.

Fanerne kommer til stede.

BESTYRELSEN

Nytårsfest med god tilslutning

Neuengammeforeningen holdt sin nytårsfest den 18. januar i lokalerne i Nyropsgade. Med det nye inventar er det et rart og hyggeligt sted at være.

Festudvalget: Søs, Hans og Helge, havde fundet på at holde festen om eftermiddagen. Vi er jo efterhånden allesammen pensionister, så vi kan lige så godt udnytte de lyse timer.

Ideen slog godt an, og der var samlet ca. 60 personer om de smukt pyntede borde. Der blev serveret en lækker middag med tilbehør, og det er utroligt, hvad man kan få for 90,00 kr.!

Gerne overpris for kvalitet

Nytårstalen blev holdt af foreningens næstformand Hans Bøjlund, Kolding. Det blev et livligt og tankevækkende causeri om nytårsforsætter og spareplaner. Men også mere alvorlige betragtninger over gode minder, der samles i den gode gamle ryg-

sæk, der altid er indenfor rækkevidde. Der er også en sidelomme til de dårlige minder, men den er der heldigvis gået hul på, så det ikke bliver for stor en ballast. Rygsækkens motto: »Enhver ting har sin pris, og man må gerne betale overpris for kvalitet.«

Hans fortalte også, at Frihedsfonden skal flytte fra 4. Maj-Kollegiet. Det er både alumnerne og klienterne kedde af. Med ved en skilsmisse er det altid børnene, det går ud over.

Festen fortsatte med et gratis lotteri med fine præmier, ja endog de flotte borddekorationer blev bortloddet.

Alt i alt en god begyndelse på det nye år.

J.J.

Mindeord

Ernst Albæk

Fhv. skoleinspektør Ernst Albæk, Solsbækvej 40, Sæby, blev 77 år.

Ernst Albæk tog lærereksamen fra Ranum Statsseminarium og blev ansat på Hadsund Realskole. I 1957 blev Ernst Albæk inspektør på Albæk Centralskole i Voerså og trak sig tilbage i 1983.

Ernst Albæk havde været folketingskandidat for Det konservative Folkeparti i bl.a. Aars-kredsen, og under besættelsen var han aktiv i modstandsbevægelsen og blev byleder i Hadsund. Hans seneste tillidshverv var formandskabet i Borgerforeningen i Sæby og Foreningen Nordens Sæby-afdeling.

Jørgen Adelgod

Forhenværende telefonvermontør Jørgen Adelgod blev 75 år. Han var født i Flensborg i 1915, men kom senere til Tønder, hvor han voksede op hos sine bedsteforældre.

Ved besættelsens begyndelse var han ansat hos DSB i Tønder, og her kom han hurtigt med i modstandsarbejdet, der udviklede sig til sabotage blandt andet af banelegemet, og dette gik godt indtil 1944 - men så måtte man flygte.

På grund af en forbindelse til Odense blev det her, han flygtede til, og her blev han af den odenseanske modstandsbevægelse modtaget med »kys hånd«. Da Jørgen Adelgod både talte og skrev såvel tysk som dansk, blev hans arbejde indenfor modstandsbevægelsen at aflytte telefonsamtalerne fra Gestapos hovedkvarterer, først Husmandsskolen og senere efter dennes bombardement, da Grand Hotel. På denne måde var den odenseanske modstandsbevægelse et »hestehår« foran Gestapo.

Materialet fra dengang er i dag et væsentligt bidrag til besættelsestidens historie og befinder sig i Lokalhistorisk afdeling.

Vi, der gennem vore onsdagsmøder i »Huset« kender Jørgen som den store, altid humørfyldte ven, har hørt om hans interesser for familie og

sine fritidsinteresser, såsom camping og fiskeri, men ikke mindst hans oprettelse af »Solsikkeklubben« i 1983. Hvad var Solsikkeklubben? På Melbyesvej, hvor Jørgen og Aase Adelgod har boet i mange år, afleverede Jørgen en pose solsikkefrø til hver husstand om foråret mod en betaling på kr. 20,00, og hen på sommeren talte man så op, hvem der havde den største solsikke eller de fleste blomster, og disse fik så en præmie. På denne måde blev alle på Melbyesvej venner.

For os i onsdagsklubben, men ikke mindst for hans kone Aase og børnene er det et stort tab.

Æret være hans minde!

kc

Knud Jørgensen

Fhv. forsvarschef Knud Jørgensen, Hyldegårds Tværvej 49, Charlottenlund, blev 71 år.

Knud Jørgensen var en målbevidst officer, der allerede som student fra Haderslev Katedralskole i 1938 og rekrut året efter ville være general. Og da han som ung kaptajn i det nyoprettede flyvevåben umiddelbart efter besættelsen skulle udfylde forflyttelseskemaets rubrik om fremtidsønsker, skrev han: »Chef for flyvevåbnet«.

Det blev Knud Jørgensen dog ikke, men i 1977 blev han

udnævnt til general og chef for det samlede danske forsvar. Allerede før udnævnelsen til denne toppost havde det officielle sovjetiske telegrambureau kaldt ham en »standhaftig tinsoldat« med brændende had til kommunismen.

Knud Jørgensen svarede, at had lå ham fjernt, men at han ville gøre sit til, at dansk forsvar var rede til at forsvare dansk levevis. Han var trods kritik ikke bange for at sige sin mening om den førte forsvarspolitik. Et forslag om nulløsning for forsvaret i 1979, da vindene fra Øst blæste koldt, fik ham til at sige: »Dansk forsvar skulle nødtigt blive så ringe og så afhængigt af USA, at vi til sidst kun hejser fanen og erklærer, at vi er rede til at kæmpe til sidste amerikaner«. Den bramfri officer kendte flyvevåbnet i alle detaljer. Han blev kaldt »kong Knud« i hele forsvaret og betegnede sig som en pacifist, der dog ville forsvare fædrelandet med næb og klør. Hans karriere i forsvaret indtil afskeden i 1984 gik fra premierløjtnant i ingeniørtropperne i 1942 - der førte til en indsats i modstandsbevægelsen - via flyveruddannelse i 1946 til rang af oberst i 1959 og generalløjtnant i 1972.

Richard Bjørk Skovlund Pedersen

Kriminalassistent Richard Bjørk Skovlund Pedersen, Skovparken 8, 9000 Aalborg, blev 78 år.

Han vil være kendt af mange af vore medlemmer, idet han i en lang periode sidst i 70'erne var den, der tog sig af tingene her på kontoret til gavn og glæde for mange.

Skovlund var 19. september 1944 på kriminalkursus på politiskolen i København. Her blev han arresteret og måtte således turen omkring Buchenwald, før han vendte hjem igen.

Børge Jensen

Oscar Madsen

Købmand, konsul Oscar Madsen, Skippergade 44, Frederikshavn, blev 91 år.

Oscar Madsen var handelsuddannet og drev i en årrække både en købmandsforretning og en skærvfabrik i Frederikshavn. I flere år sad Oscar Madsen desuden i Frederikshavn Byråd for Det konservative Folkeparti, men han trak sig tilbage i 1947, da han blev skatterådsformand og norsk konsul. 1959-1969 var Oscar Madsen afdelingsleder i Frederikshavns Bank.

Under besættelsen var han aktiv modstandsmand, bl.a. som en af de illegale flugtruters bagmænd. Han blev taget af Gestapo i begyndelsen af 1945 og sad fanget i Frøslevlejren indtil befrielsen.

Herluf Petersen

Først i januar døde Herluf Petersen, Østerled 4, st., Vejle.

Herluf Petersen, som levede hele sit liv i Vejle, arbejdede ved havnen i mange år. Under besættelsen fandt han tidligt sin plads. Han var med i et såkaldt Jernbanekompagni, ledet af toldmester Gulstad. Han var med til både våbentransporter og sabotage, ligesom han samlede oplysninger om stikkere, og omkring 5.5. 1945 var han med til at hente nogle af dem.

Herluf Petersen undgik at blive fanget af Gestapo, selv om det flere gange var tæt på.

Han efterlader hustru, en søn og en datter.

Johs. Rasmussen

Jagten på Bismarck

Af Robert D. Ballard
Haases Forlag
232 sider. Indbundet
Illustreret i farver og s/h
398 kroner.

I maj 1941 undslap det farlige tyske slagskib Bismarck gennem Storebælt, Kattégat og Skagerrak ud i Atlanten. Skandinaviske agenter bragte hurtigt det engelske admiralitet meddelelse herom, og jagten på Bismarck var begyndt. Allerede den 24. maj fik den engelske slagkrydser Hood kontakt med Bismarck, 6 minutter senere sprang den engelske flådes stolthed i luften.

Jagten på Bismarck tog til i styrke, det var en dødsensfarlig fjende for Englands livsvigtige konvojer. Engelske slagskibe, hangarskibe og mange mindre krigsfartøjer tog del i forfølgelsen, der kom til at dække 3 millioner kvadratkilometer og kom til at koste 4.000 engelske og tyske søfolk livet.

Kun ca. 500 sømil fra sin redning, havnen Brest i Bretagne, stopper et torpedoflyangreb fra hangarskibet Ark Royal Bismarcks flugt, og kort efter sender den engelske flåde det fantastiske skib til havets bund. Et af søkrigshistoriens store epos var udspillet.

Menhelt udspillet er Bismarcks historie nu ikke!

»Titanic-holdet finder Bismarck«

Sådan lød overskrifterne den 14. juni 1989, da Robert D. Ballard og hans medarbejdere fandt Hitlers mest frygtede slagskib 5 km under Atlanterhavets havoverflade.

Om dette spændende emne er der på Haases forlag udkommet en fantastisk bog »Jagten på Bismarck«.

Bogen indeholder hele historien om 2. verdenskrigs største slagskib. Fra søsætningen i 1939 og det berømte og dramatiske søslag med Den britiske Flåde i 1941. Til den spændende beretning om Ballards jagt på vraget næsten 50 år efter sænkningen.

I bogen er der over 400 illustrationer, bl.a. sjældne »før og nu«-billeder af Bismarck, som hun så ud henholdsvis i 1941 og 1989.

Forordet er skrevet af Ludvig Kennedy, som selv var øjenvidne til Bismarcks sænkning. Oversættelsen er foretaget af H.C. Dahlerup Koch, som er uddannet som søofficer. Og har rang af orlogskaptajn.

Dr. Robert D. Ballard, videnskabsmand med speciale i geologi og geofysik, er mest kendt for at opspore sunkne skibe. Han er også en af verdens førende havegeologer og har tilbragt en mængde tid med at udforske dybhavet.

Denne fremragende videnskabsmand har skrevet to bøger om eftersøgningen og fundet af Titanic, som er oversat til 10 sprog.

Med den samme kameralæde, som de brugte ved Titans vrage i 1985, fotograferede Ballard og hans folk Bismarck, der knejser stolt på ret køl næsten fem kilometer under Atlanterhavets overflade.

Det tog dem to år og to ekspeditioner, hvor de minutøst undersøgte et 260 kvadratkilometer stort område af havbunden, før de omsider fandt det legendariske krigsskib.

Ballards fjernstyrede kameraer forevige scenen med en række fremragende, skarpe billeder.

Bismarck står på skrænten af et undersøisk bjerg omgivet af et gigantisk jordskred, der blev sat i gang, da det 50.000 tons store slagskib ramte bjergsiden.

Slagskibets vældige kanoner peger truende opefter, og man kan stadig se de store hagekors, der trodsigt pryder hendes for- og agterdæk.

Det er en oplevelse at læse bogen og nyde de fremragende billeder!

Knud Malthé Poulsen

BØGER

Dengang - på Amager

Jørgen H. Barfod: Folkets oprør.

Modstandskampen på Amager.

178 sider. Frihedsmuseet. 60 kr. plus porto.

Den trænedede historiker, Frihedsmuseets fhv. leder, lektor Jørgen H. Barfod, selv gammel kz-fange, har atter grebet pennen til et historisk skrift. Denne gang om »Modstandskampen på Amager«. Bogen er blevet til efter et vist holdarbejde. Mest naturligvis af folk, der direkte var med.

Min tid faldt ikke på Amager, men i andre dele af København. Dog kan jeg nikke genkendende til mange begivenheder, der beskrives, fx. Folkestrejken sommeren 1944, RAF-angrebet på Burmeister & Wain 27.1.43, og en række senere angreb på samme virksomhed, men nu udført af danske sabotører. Bl.a. fra BOPA.

Jeg har også kendt flere af de nævnte. Fx. skrædermester, senere kunsthändler Gerhard Jensen, som først døde for et par år siden. Eller

kunstmaleren, journalisten og leder af bladet og gruppen »1944«, Ib Mogens Bech Christensen, kaldet »Knud«.

Mellem hans utrolig mange aktiviteter var også at holde en illegal rute igang mellem lossepladsen ved Kastrupfortet og Sverige. Selv døde han en uges tid før fredens komme. Da en gruppe prøvede nye våben i Hareskoven og stødte ind i en tysk patrulje. Knud, som ligger i Ryvangen, ville nogle måneder før være med til at befri mig fra den tyske afdeling på Frederiksberg Hospital. Af flere grunde blev det ikke til noget. Men han var min ven. Af dem, man aldrig glemmer.

Her er meget om militærgrupper, sabotager, hæren og flåden op til 29.8.1942, Frihedsrådets dannelse osv. Et sted læser man minsandten, at der i 1942 skete 3 brandstiftelser på Ulstrup Skibsværft ved Vejle. Det var tidligt, man var med der. På motorbåde, bestemt for tyskerne.

Jo, en god bog.

Johs. Rasmussen

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 97 97 12 71.

Sekr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.

Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2th., 1806 Frederiksberg C, 31 31 86 86.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Birgit Lærche, Lilian Olsen og Jakob Jensen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev 53 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 66 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.

Kass./sekr.: Niels Vogensen, Stokrosevej 21, 8330 Beder, tlf. 86 93 61 38.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 98 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.

Kas.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Munckerup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18. tlf. 49 71 86 59.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 97 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Ved Bellahøj 6,6, 2700 Brønshøj. 31 60 23 33.

Kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Virum. 42 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Jagtvænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V. 75 11 64 18.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 30,1 tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 75 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 75 53 18 84.

Odense afd.:

Fmd.: Kurt Leo Madsen, Skovhaven 70, 5320 Agedrup, tlf. 66 10 92 56.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 66 14 27 16.

Det sociale udvalg v/ Aksel Søndergård, Bøgeparken 80, 7.th., 5240 Odense NØ, tlf. 66 10 40 32.

Sydfyns afd.: Fmd. og konsulent: Hjarne Ditlevsen, Løkketoften 15, 5700 Svendborg.

Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-11.00).

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten 3, Ganløse Bund, 3660 Stenløse 42 18 30 46.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000 Aalborg. 98 12 16 19. Åbent torsdage 12-17.

Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd. Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenaa, tlf. 86 30 90 76.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 86 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenaa. 86 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. 31 50 48 61 og 31 50 09 70.

Kass.: Jørgen Kaufmann, Th. Philipsensvej 2, 2770 Kastrup. 31 50 30 38.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sandkåvsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.

Kass.: Beth Thorsen, Havvej 3, Vrinners, 8420 Knebel. 86 36 50 82, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Bernstorffsvej 155, Ilth., 2820 Gentofte. 31 64 51 74.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-

vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860 Søborg. 31 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 31 49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 97 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 31 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7,4. th., 1756 København V. 31 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 42 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 31 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. 31 65 82 12.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. 31 28 27 15.

Frihedsfondens postadresse er: Æbeløgade 1, 2100 København Ø. Telefon 31 87 44 41. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden eller Rich. Tue, 86 16 92 42 (sommerhus 86 55 84 64) Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.